

**КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Факультет педагогічної освіти**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні Вченої ради

Факультету педагогічної освіти

Протокол № 2

від «23» 03 2026 р.

Голова Вченої ради

Ольга КОТЕНКО

ПРОГРАМА

атестаційного екзамену

(Кваліфікаційний екзамен зі спеціальності

012 Дошкільна освіта)

Галузь знань:	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність:	012 Дошкільна освіта
Рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський)
Освітня програма:	012.00.01 Дошкільна освіта

«РОЗГЛЯНУТО»

на засіданні кафедри освітології

та психолого-педагогічних наук

(протокол №2 від «18» березня 2026 р.)

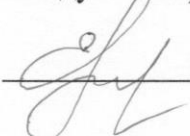
Завідувач кафедри

Людмила ХОРУЖА

на засіданні кафедри дошкільної освіти

(протокол №4 від «04» березня 2026 р.)

Завідувач кафедри

Олена ПОЛОВІНА

Київ – 2026

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма атестаційного екзамену (Кваліфікаційний екзамен зі спеціальності 012 Дошкільна освіта) є документом Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрами освітології та психолого-педагогічних наук, дошкільної освіти відповідно до Освітньо-професійної програми 012.00.01 «Дошкільна освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та чинних навчальних планів і робочих програм навчальних дисциплін.

Програма містить пояснювальну записку, опис змісту інтегрованих навчальних курсів: «Людинознавство», «Педагогіка», «Психологія»; «Основи природничо-математичних наук з методикою», «Здоров'язбережувальні технології в дошкільній освіті», «Дитяча література та розвиток мовлення дітей дошкільного віку», «Артосвіта дітей дошкільного віку», «Мистецьке рукоділля», «Практикум з ігрової діяльності», «Конструювання та експериментування в ЗДО», критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на завершальному етапі навчання.

Метою атестаційного екзамену (Кваліфікаційний екзамен зі спеціальності 012 Дошкільна освіта) є встановлення у здобувачів рівня знань, фахових умінь і навичок, сформованих професійних компетентностей та результатів навчання згідно з вимогами Освітньо-професійної програми 012.00.01 Дошкільна освіта першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, Стандарту вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Компетентності загальні	
КЗ-4	Спілкуватися державною та іноземними мовами як усно, так і письмово
КЗ-8	Застосовувати знання у практичних ситуаціях
Компетентності спеціальні (фахові)	
КС-1	Працювати з джерелами навчальної та наукової інформації
КС-2	Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага)
КС-3	Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку
КС-4	Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі)
КС-5	Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими
КС-6	Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки
КС-7	Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів)
КС-8	Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі

КС-9	Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей раннього і дошкільного віку
КС-11	Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності
КС-12	Здатність до фізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності
КС-13	Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і мистецько-творчою (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку
КС-14	Здатність до формування у дітей раннього і дошкільного віку навичок здорового способу життя як основи культури здоров'я (валеологічної культури)
Програмні результати навчання	
ПР-01	Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку
ПР-02	Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій
ПР-03	Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами
ПР-04	Розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку
ПР-06	Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами
ПР-07	Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності
ПР-09	Розуміти історію та закономірності розвитку дошкільної освіти. Аналізувати педагогічні системи минулого та творчо трансформувати їх потенціал у сучасний освітній простір закладу дошкільної освіти
ПР-10	Бути знайомим з програмою раннього втручання, розуміти можливості опори на нього в подальшій роботі з дітьми з особливими освітніми потребами
ПР-15	Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності
ПР-16	Проектувати педагогічні заходи із залученням фахівців суміжних галузей, батьків, громадських діячів та ін. для реалізації завдань всебічного розвитку дітей
ПР-18	Володіти технологіями організації розвивального предметно ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку
ПР-20	Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку

Кваліфікаційний екзамен зі спеціальності 012 Дошкільна освіта проводиться у комбінованій формі: комп'ютерне тестування («Людинознавство», «Педагогіка», «Психологія», «Основи природничо-математичних наук з методикою», «Здоров'язберезувальні технології в дошкільній освіті», «Дитяча література та розвиток мовлення дітей дошкільного віку», «Артосвіта дітей дошкільного віку», «Мистецьке рукоділля», «Практикум з ігрової діяльності», «Конструювання та експериментування в ЗДО») та усна розгорнута відповідь на компетентнісно-орієнтоване завдання («Основи природничо-математичних наук з методикою», «Здоров'язберезувальні технології в дошкільній освіті», «Дитяча література та розвиток мовлення дітей дошкільного віку», «Артосвіта дітей дошкільного віку», «Мистецьке рукоділля», «Практикум з ігрової діяльності», «Конструювання та експериментування в ЗДО»).

Комп'ютерне тестування включає 40 тестових завдань різних типів, а саме:

- тести з єдиною правильною вибірковою відповіддю (у вигляді слова, фрази тощо);
- тести з декількома правильними відповідями;
- тести, що складаються з питань, що мають дві відповіді, одна, з яких правильна, а інша – хибна;
- тести на визначення відповідності.

За правильну відповідь на кожне із 40 тестових завдань студент отримує 2 бали. Загальна кількість балів, які можна максимально отримати за правильне виконання тестів цього блоку становить 80 балів.

Шкала і критерії оцінювання тестових завдань

Підсумкова кількість балів (max – 80)	Критерії оцінювання	
	Обсяг виконаних завдань (%)	Кількість правильних відповідей
75 - 80	кількість правильно виконаних тестових завдань становить не менше 94% від загальної кількості відповідей;	36-40
69 - 74	кількість правильно виконаних тестових завдань становить не менше 86 - 93% від загальної кількості відповідей;	31-35
60 - 68	кількість правильно виконаних тестових завдань становить не менше 75 - 85% від загальної кількості відповідей	26-30
51 - 59	кількість правильно виконаних тестових завдань становить не менше 64 - 74% від загальної кількості відповідей	23-25
40 - 50	кількість правильно виконаних тестових завдань становить не менше 50 - 63% від загальної кількості відповідей	20-22
0 - 39	кількість правильно виконаних тестових завдань становить менше 50 % від загальної кількості відповідей; низький рівень знань	1-19

Усна відповідь на компетентісно-орієнтоване завдання з фахових методик «Основи природничо-математичних наук з методикою», «Здоров'язбережувальні технології в дошкільній освіті», «Дитяча література та розвиток мовлення дітей дошкільного віку», «Артосвіта дітей дошкільного віку», «Мистецьке рукоділля», «Практикум з ігрової діяльності», «Конструювання та експериментування в ЗДО») є високого рівня складності (питання аналітико-конструктивного змісту, розв'язання педагогічної ситуації) оцінюється від 1 до 20 балів. Максимальна кількість балів, які можна отримати за правильне виконання завдання – 20 балів.

Оцінювання компетентісно-орієнтованого завдання здійснюється з урахуванням таких показників: методична компетентність; уміння розкривати на конкретних прикладах органічну єдність теорії і практики; на основі аналізу педагогічної ситуації обґрунтовувати власні висновки та будувати систему переконливих доказів; здатність творчо та оперативно обирати способи дій з огляду на конкретний приклад з майбутнього фаху.

Шкала і критерії оцінювання усної відповіді на компетентісно орієнтоване завдання з фахових методик

К-ть балів	Критерії
17 - 20 балів	Відповідь правильна, обґрунтована, осмислена, свідчить про глибоке і міцне засвоєння програмного матеріалу. Відповідь представлено у формі послідовного, грамотного і логічно стрункого висловлювання. Презентовано уміння правильно обґрунтовувати прийняті рішення, наводити аргументовані висновки, будувати систему переконливих доказів у процесі вирішення професійно орієнтованої проблеми, тісно пов'язувати із завданнями та майбутньою професійною діяльністю, вільно виконувати практичні завдання, не зазнавати труднощів при видозміні завдання аналітико-конструктивного змісту. Відповідь відзначається оригінальністю, баченням протиріч, причинно-наслідкових зв'язків
13 - 16 балів	Відповідь правильна, достатньо обґрунтована та осмислена, але має окремі неточності, свідчить про тверде знання програмного матеріалу. Відповідь представлено у формі послідовного і повного висловлювання. Презентовано власну позицію. Відповідь характеризує уміння правильно використовувати теоретичні положення у процесі вирішення професійно орієнтованої проблеми, володіння необхідними уміннями й навичками для виконання практичного завдання
9 - 12 балів	Відповідь представлено у формі достатньо повного висловлювання з елементами самостійних суджень щодо вирішення професійно орієнтованої проблеми, але порушено послідовність викладу матеріалу. У відповіді простежуються недостатньо правильні формулювання, що свідчить про засвоєння основного програмного матеріалу. Відповідь характеризується умінням застосовувати знання в практичній діяльності, але супроводжується труднощами при виконанні практичного завдання
5 - 8 балів	Відповідь наближено до норми. Відповідь фрагментарна, характеризує уміння частково застосовувати знання в практичній діяльності, супроводжується

	неточностями та труднощами, припусканням суттєвих помилок при виконанні практичного завдання, що свідчить про незнання значної частини програмного матеріалу. Висновки недостатньо чіткі
1 - 4 бали	Відповідь характеризується фрагментарністю, думки викладаються на елементарному рівні, без аргументації. Висновки нечіткі або відсутні. Відповідь демонструє нечіткі уявлення про способи вирішення професійно орієнтованої проблеми

Підсумкова оцінка виводиться як сума балів за першу (тест – max 80) та другу (усна відповідь – max 20) частини кваліфікаційного екзамену. Загальна кількість балів за виконання завдання кваліфікаційного екзамену з додаткової спеціалізації – 100 балів.

Шкала оцінювання кваліфікаційного екзамену зі спеціальності 012 Дошкільна освіта

Обсяг виконаних завдань (%)	Кількість балів	Рейтингова оцінка	Значення оцінки
90% – 100%	90-100	A	Відмінно
82% – 89%	82-89	B	Добре
75% – 81%	75-81	C	Добре
69% – 74%	69-74	D	Задовільно
60% – 68%	60-68	E	Задовільно
Менше 60%	Не здано	-	-

Шкала оцінювання екзамену

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – високий рівень знань (умінь) / виконання, з можливими незначними недоліками (помилками)
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) / виконання, без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) / змістовна робота, з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) / виконання, зі значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімальний можливий допустимий рівень знань (умінь) / виконання для подальшого навчання або професійної діяльності
F	35-59 балів	Незадовільно – низький рівень знань, недостатній для подальшого навчання або професійної діяльності

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ЛЮДИНОЗНАВСТВО

Змістовий модуль

Анатомія, фізіологія людини з основами медичних знань

Розвиток організму людини

Організм людини. Обмін речовин, рух, реактивність, саморегуляція, спадковість, мінливість, пристосованість – сукупність ознак, які характеризують його як біологічну систему. Регуляція та інтеграція функцій організму. Гомеостаз. Обмін речовин. Площини та вісі. Анатомічні терміни, якими користуються, щоб позначити положення органів і частин тіла відносно площин і осей. Нервова регуляція. Гуморальна регуляція. Репродуктивна функція та індивідуальний розвиток людини. Внутрішньоутробний період розвитку та вплив шкідливих чинників на розвиток дитини. Три основні групи захворювань під час внутрішньоутробного розвитку: гаметопатії, ембріопатії, фетопатії. Періоди дитячого віку та їх характеристика. Зв'язки анатомії, фізіології та гігієни організму дитини з педагогікою та психологією.

Морфофункціональні особливості сенсорних систем людини

Анатомія, фізіологія та гігієна нервової системи. Класифікація нервової системи. Центральна та периферична нервова система. Соматична та вегетативна (автономна). Нейрон – основний структурний елемент нервової системи. Синапси. Нервове волокно, нервовий стовбур (нерв). Нервові закінчення (чутливі, синаптичні, рухові). Поняття про рефлекс і рефлекторну дугу. Нервові центри. Будова спинного мозку, його рельєф, внутрішня структура, провідні шляхи, оболонки, міжоболонкові простори. Головний мозок. Відділи головного мозку. Передній мозок (кінцевий і проміжний); середній мозок; ромбовидний мозок (задній і додатковий). Кінцевий (великий) мозок.

Локалізація функцій у корі великого мозку. Поняття про аналізатори. Вчення про вищу нервову діяльність. Типи вищої нервової діяльності. Безумовні та умовні рефлекси. Інстинкти. Гальмування в центральній нервовій системі. Види гальмування умовних рефлексів. Безумовне (зовнішнє) гальмування, умовне (внутрішнє) гальмування. Рух і взаємодія кіркових процесів. Іррадіація, концентрація нервових процесів. Індукція. Аналіз і синтез. Домінанта. Динамічний стереотип. Сон, сновидіння і гіпноз. Розлади сну. Гігієна сну. Перша і друга сигнальні системи. Поняття про сенсорну систему (аналізатори).

Ендокринна та сечова системи, шкіра

Класифікація ендокринних залоз. Будова і вікові особливості гіпофіза, шишкоподібного тіла, щитоподібної залози, прищитоподібних залоз, загрудинної, надниркових та змішаних залоз – ендокринної частини підшлункової залози та статевих залоз. Поняття про гіпо- і гіперфункцію ендокринних залоз. Специфічність гормональної регуляції, значення

ендокринних залоз в обміні речовин і роль у розвитку організму. Суть нейрогуморального регулювання функції. Будова нирок і сечовивідних шляхів. Нефрон – структурно-функціональна одиниця нирки. Анатомо-фізіологічні особливості сечової системи у дітей. Будова і функції шкіри. Сталість температури тіла людини. Анатомофізіологічні особливості шкіри у дітей. Перша допомога при опіках, обмороженнях. Запобігання сонячним і тепловим ударам. Гігієна шкіри дитини і профілактика шкірних захворювань.

Загальна остеологія, артосиндесмологія, міологія

Остеологія. Класифікація, будова, з'єднання кісток. Будова і функції скелета в цілому. Хребтовий стовп. Кістки верхньої і нижньої кінцівок та їх сполучення. Скелет голови (кістки мозкового черепа, кістки лицевого черепа). Топографія та сполучення кісток черепа. Міологія. Будова, допоміжний апарат м'язів. М'язи голови (мімічні, жувальні), м'язи грудей, живота, спини, верхньої та нижньої кінцівок. Анатомо-фізіологічні особливості опорно-рухової системи у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Анатомія, вікова фізіологія і гігієна системи крові, серцево судинної, дихальної системи

Значення крові, лімфи, тканинної рідини, які утворюють внутрішнє середовище організму, беруть участь в процесах обміну речовин та підтримці гомеостазу. Система крові та її функції. Склад, кількість і фізико-хімічні властивості крові. Клітини крові: еритроцити, лейкоцити, тромбоцити. Зсідання крові. Швидкість осідання еритроцитів (ШОЕ) та її клінічне значення. Кровотворення. Групи крові. Резус-фактор. Система кровообігу. Будова серця. Властивості серця – збудливість, автоматія, провідність, скоротливість – які забезпечують йому безперервну ритмічну діяльність. Фази серцевого циклу. Рух крові по судинах. Анатомо-фізіологічні особливості серцево-судинної системи. Кровотворення у дітей. Кровообіг плода. Поняття про лімфатичну систему. Артеріальний тиск і способи його вимірювання. Артеріальний пульс і його дослідження. Повітроносні шляхи, апарат голосоутворення. Специфіка будови органів дихання у зв'язку з їхньою мовно-голосовою функцією. Дихання. Вентиляція легенів. Дихальний цикл. Захисні дихальні рефлексії. Газообмін в легенях і тканинах. Регуляція дихання (дихальний центр; дихання в умовах зміненого атмосферного тиску). Анатомо-фізіологічні особливості органів дихання у дітей.

Біологічне значення травлення у житті людини система. Обмін речовин і енергії

Загальний огляд будови та функцій органів травлення. Великі травні залози. Будова, значення, розташування та функції печінки і підшлункової залози. Травлення і його значення для організму. Травлення у порожнині рота, в шлунку, в кишках. Всмокткування в різних відділах травного каналу. Анатомо-фізіологічні особливості органів травлення у дітей. Обмін речовин. Основний і енергетичний обмін. Терморегуляція. Білковий, вуглеводний, жировий, водно-електролітний обмін. Вітаміни, значення їх в обміні речовин. Поняття про авітаміноз.

Домедична допомога при травмах та нещасних випадках. Основні питання нозології. Спадковість і патологія

Народжуваність, захворювання і смертність населення в Україні. Нозологія - вчення про хвороби та їх класифікацію. Перебіг та клінічні форми захворювань. Найпоширеніші соматичні хвороби дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, профілактика захворювань. Спадковість і патологія. Самодопомога та взаємодопомога в надзвичайних ситуаціях та побуті. Загальне поняття про невідкладні стани. Поняття травматизм, травма. Види травм. Загальні правила надання домедичної допомоги. Домедична допомога притяжких травмах. Дитячий травматизм, його профілактика. Травматичний шок, його перебіг, основні ознаки. Домедична допомога при травматичному шоку. Поняття про знеболювання при травмах. Асептика, антисептика. Поняття десмургія. Види пов'язок (м'які, тверді), їх мета. Типи пов'язок за призначенням. Типи бинтових пов'язок. Загальні правила бинтування, накладання бинтових пов'язок. Техніка накладання найбільш поширених пов'язок (спіральна пов'язка з однією та двома стрічками, пов'язка на молочну залозу, хрестоподібна, пов'язка Дезо); пов'язки на ділянку живота і таза (спіральна, колова, колосоподібна, Т-подібна); пов'язки на верхні та нижні кінцівки (колосоподібна, черепащача, восьмиподібна, поворотна, спіральна). Визначення, класифікація та характеристика кровотеч залежно від виду ушкодження судин. Небезпека кровотеч. Домедична допомога при кровотечах. Домедична допомога при відкритих (ранах), закритих (забій, розрив і розтягнення зв'язок, вивих) та переломах

Профілактика інфекційних та інвазійних захворювань людини. Домедична допомога

Загальні поняття про мікробіологію та мікроорганізми. Види мікроорганізмів. Взаємовідношення, що склались в ході еволюції між мікроорганізмами і біологічним хазяїном (коменсалізм, мутуалізм, паразитизм). Властивості збудників інфекційних захворювань. Мінливість мікробів. Поширення мікробів у природі. Поняття про епідеміологію. Поняття про дезінфекцію, дезінсекцію, дератизацію. Санітарно-дезінфекційний режим. Роль педагога в попередженні контакту дітей з дезінфікуючими речовинами. Поняття про інфекційні, інвазійні хвороби. Антропонози, зоонози. Умови, необхідні для виникнення інфекційних захворювань. Класифікація Л.В. Громашевського. Перебіг інфекційної хвороби. Профілактика інфекційних захворювань у дітей в закладах освіти. Імунітет. Види імунітету. Методи підвищення специфічного та неспецифічного імунітету в дітей. Профілактичні щеплення. Календар профілактичних щеплень. Вакцинація в закладі дошкільної освіти, школі. Заходи щодо хворих на інфекційні хвороби і осіб, які були з ними у контакті. Паразитарні захворювання шкіри: короста, педикульоз. Причини виникнення, перебіг, профілактика. Гельмінтози. Найпоширеніші глистяні хвороби в Україні. Групи гельмінтів в залежності від природних умов місцевості та шляхів зараження: геогельмінти, біогельмінти, контактні. Поняття про аскаридоз, трихоцефальоз, ентеробіоз, гіменолепідоз, ехінококоз, дифілоботріоз. Цикл розвитку аскариди. Перебіг, діагностика, лікування та

профілактика гельмінтозів. Лямбліоз; етіологія, перебіг, профілактика. Туберкульоз. Збудник туберкульозу. Зараження туберкульозом. Основні клінічні форми. Особливості перебігу у дітей.

Поняття про інфікування збудником туберкульозу. Профілактика захворювання. Поняття про дитячі інфекції та ГРВІ: збудники, джерело інфекції, шляхи передачі, основні симптоми, ускладнення. Догляд, надання домедичної допомоги. Профілактика загальна, специфічна. Протиепідемічні заходи. Поняття про кишкові, кров'яні інфекції та інфекції зовнішніх покривів. Домедична допомога та інформованість населення про правила поведінки під час спалаху хвороби. Умови проведення дезінфекції (вибір препаратів, концентрація, правила приготування дезінфікуючих розчинів, кількість розчину для різних об'єктів). обробка посуду, білизни, приміщення, виділень хворого тощо.

Гігієнічні основи виховання здорової дитини та загартовування її організму в закладах освіти

Адаптація дітей до закладів дошкільної освіти і початкової школи. Значення режиму дня в забезпеченні здоров'я дітей. Гігієна харчування дітей. Гігієнічні основи фізичного виховання, загартовування. Контроль за розвитком і станом здоров'я дітей. Фізичний та нервово-психічний розвиток дитини. Оцінка фізичного розвитку. Групи здоров'я.

Змістовий модуль “Психологічна антропологія”

Образи суб'єктивної реальності людини у психологічній антропології

Антропологія як наука про людину. Антропологічний принцип у науках про людину. Поняття психологічної антропології. Суб'єктивність (внутрішній світ людини) як предмет психологічної антропології. Взаємозв'язок психологічної антропології з педагогікою. Сутність людини у психологічній антропології (тілесна, душевна і духовна).

Уявлення про людину в основних напрямках психології

Експериментальна психологія В.Вундта. Біхевіоризм як наука про поведінку. Психоаналіз як вчення про свідоме і несвідоме у психіці. Гештальтпсихологія як вчення про цілісність психічних явищ. Самоактуалізація особистості в гуманістичній психології. Уявлення про людину в когнітивній психології. Культурно-історична і діяльнісна сутність людської психіки в радянській психології (концепції Л.С.Виготського, О.М.Леонтьєва, С.Л.Рубінштейна та ін. та їх внесок у розвиток дитячої психології).

Методи психологічного пізнання людини

Поняття про метод науки. Методологія як вчення про метод. Сутність пояснювальної і описової психології. Природничо-наукова і гуманітарна парадигми в психології та її методах. Методи дослідження у практичній психології та особливості їх застосування при вивченні дітей молодшого шкільного віку. Методи пояснювальної (природничо-наукової) психології. Методи описової (гуманістичної) психології. Методи практичної психології (психологічні практики).

Свідомість та діяльність як способи організації буття людини

Людина як суб'єкт свідомої діяльності. Поняття про свідомість як вищий прояв психічної діяльності людини. Розвиток свідомості у філогенезі. Праця і мова як рушійні фактори формування і розвитку свідомості. Онтогенез свідомості у дитячому віці. Психологічна структура свідомості. Свідоме та несвідоме. Поняття про механізми психологічного захисту. Самосвідомість у людському житті. Розвиток самосвідомості дитини, особливості 6-7 років життя. Діяльнісне буття людини. Людина як суб'єкт діяльності. Структура та види діяльності. Провідні види діяльності у дитинстві. Процес формування вмінь та навичок.

Людина як індивід

Тілесне існування людини. Зв'язок анатомії і психології. Нейропсихологічні основи тілесного буття людини. Поняття вищої нервової діяльності. Загальна будова нервової системи людини. Нейрофізіологічні основи психічного. Рефлекторна дуга. Перша і друга сигнальні системи організму людини. Нейропсихологічні основи тілесного буття людини. Функціональна організація роботи мозку. Проблеми функціональної асиметрії мозку та ліворукості дітей у педагогічній практиці.

Властивості людини як індивіда

Класифікація природних властивостей людини. Статеві-вікові відмінності людини. Особливості впливу статево-вікових відмінностей на психічний розвиток у дитячому віці. Індивідуально-типологічні характеристики людини. Конституційні типології у психології. Темперамент як інтегративна характеристика індивідуальних властивостей людини. Психологічні особливості індивідуального підходу до дітей молодшого шкільного віку з різними типами темпераменту.

Психологія суб'єктності

Поняття про суб'єкт і його психологічну організацію. Розумне життя людини. Характеристика основних пізнавальних процесів людини (відчуття, сприймання, увага, пам'ять, мислення). Емоційні процеси людини (почуття та емоції). Особливості вольових процесів (елементи вольового акту). Специфіка розвитку основних психічних процесів у дітей молодшого шкільного віку. Мовлення як специфічно людський засіб спілкування. Функції мовлення у спілкуванні. Особливості розвитку мовлення у молодших школярів.

Характер і здібності у структурі суб'єктності людини

Психофізіологічна основа характеру людини. Структура та акцентуації характеру. Психолого-педагогічні умови розвитку характеру у дітей. Здібності як індивідуальна психологічна характеристика людини. Структура та види здібностей. Умови формування здібностей у дитинстві та дорослому житті. Педагогічні здібності як показник успішної діяльності фахівця у сфері освіти.

Людина як особистість

Поняття духовного буття людини. Особистість у структурі духовної сутності людини. Підходи до вивчення особистості у психології. Психологічна структура особистості. Потреби і мотиви у структурі особистості людини, їх особливості у дорослих та дітей. Стадії розвитку особистості в онтогенезі.

Людина в соціумі

Етапи соціалізації людини в онтогенезі. Типи і форми соціальних об'єднань. Особистість у структурі групових відносин. Статус особистості. Соціальна позиція як інтегральна система вибіркового відносин особистості. Роль як реалізація статусу і позиції особистості. Типи ролей. Установка як центральний елемент позиції людини. Традиції і етапи вивчення соціальних установок. Дитина молодшого шкільного віку у групі однолітків. Особливості створення сприятливого психологічного клімату у групі дітей.

Поняття індивідуальності та універсальності у психологічній антропології

Специфіка індивідуального буття людини. Психологічні складові індивідуальності людини (система смислових ставлень, ціннісні орієнтації, світогляд, совість, віра), їх особливості у фахівця сфери освіти. Універсальність як повнота буття людини. Феноменологія етнічного буття.

Змістовий модуль “Педагогічна антропологія”

Педагогічна антропологія як міждисциплінарна галузь людинознавства

Антропологія як наука про людину. Антропологічний принцип у науках про людину. Поняття педагогічної антропології. Місце педагогічної антропології в системі наук про людину. Специфіка педагогічної антропології як галузі сучасного людинознавства. Інтерактивний та цілісний характер педагогічного людинознавства.

Предмет і завдання педагогічної антропології

Актуальність антропологічного знання для сучасної теоретичної та практичної педагогіки. Зв'язок педагогічної антропології з іншими галузями педагогіки. Предмет, мета, завдання сучасної педагогічної антропології.

Основні ідеї та досягнення педагогічної антропології. Антропологічна проблематики сучасної педагогіки (способи пізнання людини як вихователя й вихованця, проблема виховання людини людиною, виховання людини суспільством).

Концептуальні основи розвитку педагогічної антропології

Еволюція педагогічної антропології. Характеристика поняття «антропологія». Коротка історія розвитку антропології в Україні. Принципи антропологічного підходу до освіти людини, висунуті М.І. Пироговим. Внесок

К.Д. Ушинського у розвиток педагогічної антропології. Людина як жива істота, частина природи. Значення людини в природі. Концепція людини в педагогічній антропології: людина як цілісність, як єдність матеріального, чуттєвого, духовного та раціонально-дієвого буття.

Чинники впливу на формування і розвиток особистості

Категорія розвитку людини в системі понять педагогічної антропології. Дитина як представник людського роду. Особливості прояву дитиною сутнісних людських властивостей. Розвиток як характеристика людини. Основні характеристики процесу розвитку дитини. Філогенез та онтогенез людини, їх взаємозв'язок та розвиток. Основні закономірності та характеристики процесу розвитку дитини. Грамотне антропологічне ставлення до дитини – основа гуманістичних педагогічних систем. Оптимізація взаємодії дитини та дорослої людини.

Культурне середовище людини як антропологічний феномен

Культура як багатозначне поняття та предмет наукового дослідження. Культура як явище. Різні підходи до культури. Основні концепції культури. Культура як умова розвитку людини. Функції людини в культурі. Принципи взаємодії людини й культури. Умови оптимальної взаємодії людини й культури. Поняття «базова культура особистості».

Національний характер виховання і полікультурний підхід

Загальнолюдські цінності. Вплив світової культури на становлення ціннісних орієнтирів. Національне виховання. Поняття про полікультурність. Виховний ідеал.

Методи виховання та їх класифікація

Поняття про виховання. Виховання і соціалізація, індивідуалізація. Інститути соціалізації. Типи взаємозв'язків між навчанням і вихованням. Поняття мети виховання: завдання, загальна та спеціальна цілі сучасного виховання. Засоби та методи виховання. Методи формування свідомості, методи формування поведінки, методи формування почуттів і ставлення, методи діяльності. Загальні соціальні інститути виховання: поняття і зміст.

Освіта, навчання, виховання, розвиток особистості в антропологічному контексті

Розвиток людини як антропологічна характеристика. Антропологічне ставлення до дитини – основа гуманістичних педагогічних систем. Оптимізація взаємодії дитини та дорослої людини. Виховання як специфічно людський спосіб буття й професійної діяльності. Протиріччя виховання як суб'єктивного явища. Виховання та культура. Сучасні цілі й завдання виховання.

Організація особистісно-орієнтованого діалогічного навчання

Індивідуалізація навчання і виховання. Діалектика інтелектуальної та емоційної сфери креативності та рефлексії, тіла й духу в гармонійному розвитку людини. Інтерактивні методи навчання. Діалог та творча співпраця учасників освітнього процесу. Антропологічна педагогіка підтримки дитини в активному засвоєнні простору свого буття.

Педагогічна антропологія в розвитку людинознавчого світогляду педагога

Суспільна значущість професії вчителя/вихователя, його функції (навчальна, виховна, розвивальна). Поняття педагогічної діяльності, її структура. Формування творчої особистості дитини в процесі навчання й виховання як загальна мета діяльності педагога. Мотив педагогічної діяльності як внутрішня рушійна сила педагога (ідеали, професійні інтереси, переконання, соціальні установки, професійні цінності, потреби).

Антропологізм професійної компетентності вихователя/вчителя

Педагогічні дії як прояв педагогічних умінь. Класифікація педагогічних умінь (дидактичні, виховні, соціально-перцептивні, комунікативні, прогностичні, організаторські, конструктивні тощо). Сутність поняття “педагогічна майстерність”, характеристика складових частин професійної майстерності педагога. Творчість педагога. Сформованість творчого педагогічного мислення.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ЛЮДИНОЗНАВСТВО

Змістовий модуль

“Анатомія, фізіологія людини з основами медичних знань”

Основна

1. Мойсак О.Д. *Людинознавство: Анатомія, фізіологія людини з основами медичних знань* : навчальний посібник для проведення практичних та лабораторних робіт [для студ. педагогічних. закл. вищ. освіти]. К: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2019. 67 с.
2. Мойсак О.Д. *Основи медичних знань і охорони здоров'я*. 7 вид., виправлене та доповнене. К.: Арістей, 2015. 500 с.
3. Мойсак О.Д., Тимчик О.В. *Основи медичних знань. Перша медична допомога*: навчальний посібник для проведення практичних робіт студентів вищих навчальних закладів. К.: КУ імені Бориса Грінченка, 2020. 77 с.

Додаткова

1. *Патофізіологія* / За ред. проф. М.Н.Зайка, проф. Ю.В.Биця. К.: Медицина, 2010. 703 с.
2. *Педіатрія. Національний підручник*. За ред. проф. В.В.Бережного. К.: 2013. 1037 с.

Змістовий модуль “Психологічна антропологія”

Основна

1. Максименко С. Д. *Загальна психологія*. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 272 с
2. Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. *Загальна психологія*. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 296 с.
3. *Екзистенційна та гуманістична психологія* : навч. посібник / І. М. Зварич, Г.В. Чуйко, Т.А. Колтунович; за наук. ред. В.Г. Панка. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. 496 с.

Додаткова

1. Борисова О.В. *Соціальна антропологія*: [навчальний посібник]. К.: Кондор-Видавництво, 2016. 224 с.
2. *Історія психології: від античності до початку ХХ століття*: навч. посібник / Авт-уклад. О. П. Коханова, 2016. НВП «Інтерсервіс». 235 с.
3. Ушинський К.Д. *Людина як предмет виховання. Досвід педагогічної антропології*. Педагогічні твори.: У 6 т. К., 1990. Т.5.

Змістовий модуль “Педагогічна антропологія”

Основна

1. Антипін Є. *Педагогічна антропологія* : навч.-метод. посібник. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. 212 с.

Додаткова

1. Бех І.Д. *Особистість на шляху до духовних цінностей* : монографія. Київ-Чернівці : «Букрек», 2018. 320 с.
2. Кот О. П. *Питання становлення педагогічної антропології в зарубіжній науці*. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pfto/2011_20/files/P2011_29.pdf.
3. Мачинська Н.І., Кость С.П. *Педагогічна антропологія*: навчально-методичний посібник. 2-е вид., допов. і переробл. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2022. 190 с.

ПЕДАГОГІКА

Змістовий модуль “Педагогіка загальна”

Становлення та розвиток педагогіки в історичній ретроспективі

Сутність поняття «педагогіка». Стадії (народна, духовна, світська педагогіка) та періоди розвитку педагогіки як науки. Джерела педагогіки (народна, педагогічні ідеї і теорії прогресивних педагогів минулого, сучасні педагогічні дослідження). Напрями розвитку педагогіки (філософський, психолого-педагогічний, соціальний). Соціокультурна сутність педагогіки.

Педагогіка як наука і навчальна дисципліна

Предмет педагогіки як науки. Функції і завдання педагогіки. Місце педагогіки в системі наук про людину. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Сутність основних педагогічних категорій та їх роль у формуванні особистості. Закони, закономірності навчання. Методи науково-педагогічних досліджень у дошкільній освіті.

Освіта людини як соціокультурний процес

Феномен освіти в соціокультурному процесі. Взаємовплив освіти і культури, освіти і самоосвіти. Розвиток і виховання. Мета й ідеал виховання. Ціннісний концепт освіти. Нормативне забезпечення розвитку освіти в Україні.

Цілісний педагогічний процес

Сутність та структура педагогічного процесу. Принципи педагогічного процесу. Етапи організації педагогічного процесу. Компоненти педагогічного процесу: мета, зміст, методи, технології, результат. Педагог як суб'єкт педагогічного процесу

Змістовий модуль “Педагогіка дошкільна”

Мета і завдання виховання дітей дошкільного віку

Мета і завдання виховання дітей дошкільного віку. Цінності дошкільного дитинства. Загальна характеристика складових частин виховання, їх завдання, зміст, методи. Єдність і взаємозв'язок складових частин виховання. Формування базових якостей особистості дошкільника в процесі виховання.

Дитинство як соціально-педагогічне явище

Значення дошкільного дитинства у становленні особистості дитини. Вікова періодизація дошкільного дитинства (різні підходи). Врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей в педагогічному процесі. Інтеграція сімейного та суспільного виховання в системі дошкільної освіти.

Особливості розвитку і виховання дітей раннього віку

Особливості періоду раннього дитинства: швидкий темп розвитку, тісна взаємозалежність фізичного і психічного розвитку. Завдання виховання дітей перших 3-х років життя і специфіка їх реалізації в різних видах виховної роботи. Педагогічні вимоги до виховання дітей перших 3-х років життя. Організація перших днів перебування дитини в дошкільному навчальному закладі, робота з батьками в цей період.

Творчі ігри

Творчі ігри, їх особливості, види. Творчі сюжетно-рольові ігри, їх своєрідність та значення у вихованні дітей. Стадії розвитку сюжетно-рольової гри дітей дошкільного віку. Особливості організації та керівництва сюжетно-рольовими іграми дітей в різних вікових групах. Театралізовані ігри, їх особливості та освітньо-виховне значення. Види театралізованих ігор: режисерські та драматизації. Педагогічне керівництво театралізованими іграми. Будівельно-конструкційні творчі ігри, їх своєрідність та освітньо-виховне значення. Умови виникнення будівельних ігор. Методика керівництва будівельно-конструкційними іграми в різних вікових групах. Роль вихователя у розвитку ігрової діяльності дітей.

Дидактичні ігри

Дидактичні ігри, їх своєрідність та освітньо-виховне значення. Функції дидактичних ігор. Класифікація дидактичних ігор. Особливості організації та керівництва дидактичними іграми в різних вікових групах. Комп'ютерна гра як різновид дидактичної гри. Поняття про комп'ютерно-ігровий комплекс. Комп'ютерні ігри-заняття. Педагогічні, гігієнічні вимоги до обладнання комп'ютерно-ігрового середовища.

Іграшка, предметно-ігрове середовище у ЗДО

Іграшка – засіб розвитку гри. Виховна і освітня цінність іграшки. Історія іграшки як предмета мистецтва та засобу виховання. Види іграшок. Вимоги до іграшок. Українська народна іграшка, освітньо-виховне значення, види. Вимоги до організації предметно-ігрового середовища в різних вікових групах закладу дошкільної освіти.

Сутність та основні категорії дошкільної освіти

Основні категорії дошкільної освіти. Складові освітнього процесу а закладі дошкільної освіти. Становлення компетентностей дітей дошкільного віку. Принципи навчання. Типи (види) навчання в дошкільній дидактиці.

Зміст, методи дошкільної освіти

Особливості змісту дошкільної освіти. Варіативність програмового забезпечення дошкільної освіти. Впровадження Державного стандарту дошкільної освіти (Базового компонента дошкільної освіти). Поняття та класифікація методів дошкільної освіти, їх характеристика.

Форми організації освітньої діяльності у закладі дошкільної освіти

Поняття про форму організації освітньої діяльності дітей дошкільного віку. Варіативність форм: дидактична гра, екскурсія в природне і соціальне довкілля, заняття, спостереження у повсякденні, елементарні досліди, індивідуальна робота, гурткова (студійна, секційна) робота, їх характеристика.

Планування освітнього процесу у ЗДО

Сутність, мета, принципи планування. Види і форми планування в закладі дошкільної освіти. Складові компоненти річного плану закладу дошкільної освіти, їх характеристика. Вимоги до річного плану. Планування освітньої роботи з дітьми вихователем закладу дошкільної освіти (зміст, види, форми).

Робота закладу дошкільної освіти з родинами вихованців

Сім'я – провідна ланка в системі виховання особистості. Функції сім'ї. Виховна функція сім'ї. Завдання та умови успішної співпраці закладу дошкільної освіти родинами вихованців. Форми роботи закладу дошкільної освіти з батьками. Планування роботи з родинами вихованців.

Наступність у роботі закладу дошкільної освіти з початковою школою

Наступність і перспективність в системі безперервної освіти. Характеристика змісту та основних компонентів готовності дітей до шкільного навчання. Зміст, форми організації співпраці закладу дошкільної освіти і початкової школи Соціально-психологічна адаптація дитини до школи.

Змістовий модуль “Інклюзивна освіта”

Інклюзивна освіта: сутність, завдання, принципи

Сучасні підходи в Україні до виховання дітей з особливими освітніми потребами. Сутність і зміст понять: «інклюзивна освіта», «інклюзивне навчання», «особа з особливими освітніми потребами». Завдання і принципи інклюзивної освіти. Законодавство України щодо забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами на інклюзивну освіту. Нормативно-правове регулювання інклюзивної освіти в закладах дошкільної освіти

Організація інклюзивного освітнього середовища ЗДО

Соціалізація дитини з особливими освітніми потребами у ЗДО: індивідуальний підхід та етапи соціалізації. Організація інклюзивного освітнього середовища ЗДО. Діти з особливими освітніми потребами: особливості психофізичного розвитку. Індивідуальні програми розвитку дітей з особливими освітніми потребами: створення і реалізація. Педагогічний супровід розвитку дітей з особливими освітніми потребами в закладах дошкільної освіти.

Змістовий модуль “Педагогічне партнерство”

Педагогічне партнерство як чинник якісних змін в освітньому просторі України

Одним із напрямків оптимізації навчального процесу є його спрямування на демократизацію взаємовідносин педагога та дитини, що відображається в нових підходах до навчання: створенні сприятливої атмосфери співробітництва, зниженні монологічного викладу матеріалу та дублювання інформації, яка може бути отримана з доступних джерел і переходу до діалогізованого спілкування з дітьми в ході освітнього процесу, інтенсифікації впровадження в навчальний процес активних методів навчання, які дають можливості для розкриття творчої особистості, розвитку ініціативи, активізації пізнавально-навчальної діяльності дитини. «Педагогічне партнерство» є одним із факторів ефективної взаємодії учасників освітнього процесу. Форми роботи педагогічного партнерства (на прикладі ЗДО).

Педагогічне партнерство: соціальний аспект

Активне спілкування дорослого і дитини має вирішальне значення для кожного з них. Дорослий має навчитися бути уважним до дитини, по-перше, а по-друге – поважати дитину. Тим самим дитина вчиться бути уважною і

турботливою, а батьки значно полегшують собі процес формування взаємин з дитиною на наступних вікових етапах. Традиціоналізм. Сімейна демократія. Егоїзм. Батьківські лінощі. Нескромність, хвалькуватість батьків.

Соціально-педагогічне партнерство батьків і педагогів у процесі виховання дітей

Метою соціально-педагогічного партнерства є інтеграція батьків у педагогічний процес шляхом створення необхідних і достатніх умов для залучення сім'ї до супроводу дитини в освітньому процесі. Взаємодія являє собою спосіб організації спільної діяльності, яка здійснюється на основі соціальної перцепції за допомогою спілкування.

Моделі виховного процесу для батьків та їх характеристика

Необхідність виховання батьків зумовлена тим, що їм (батькам) потрібна підтримка, дитина має право на педагогічно освічених батьків, суспільство прагне захистити себе від соціальних проблем, які виникають внаслідок поганого виховання дітей (злочинність, наркоманія). Термін «педагогічна освіта батьків». Моделі виховного процесу батьків

Технології соціокультурного партнерства

Соціокультурне партнерство може вирішувати проблеми місцевого співтовариства у різних напрямках. Так, серед партнерів бібліотек можна виділити: організації культури, освіти, засоби масової інформації, громадські організації, муніципальні органи влади, комерційні структури. Багатофункціональність бібліотечної діяльності дозволяє одночасно брати участь в партнерських стосунках не лише з одним партнером, але і створювати проекти багатобічного партнерства, що об'єднуються для вирішення загальних завдань зусилля декількох партнерів. Перспективи розвитку соціокультурного партнерства визначаються рядом суб'єктивних (внутрішніх) чинників. Один з них – усвідомлення бібліотечним колективом потреби в партнерові. Розширення асортименту бібліотечних, консалтингових, освітніх і прибібліотечних послуг, вдосконалення бібліотечної діяльності, підвищення конкурентоспроможності бібліотек на ринку інформаційних послуг, необхідність розвитку бібліотечних ресурсів, які спричиняють за собою необхідність вибору оптимального партнера в кожному конкретному випадку.

Співробітництво на основі інтеграції дошкільної освіти та додаткових освітніх послуг

Нормативні документи закладу дошкільної освіти. Види та типи сучасних закладів дошкільної освіти: комунальні, відомчі, приватні. Єдиний документ, що регламентує організацію діяльності закладів дошкільної освіти – Положення про заклад дошкільної освіти України (додаткові освітні послуги). Фактори, що впливають на розвиток дітей дошкільного віку. Види освітніх додаткових послуг в ЗДО.

Педагогічне партнерство ЗДО з різними соціальними інститутами

Соціальний інститут – це організаційна система соціальних зв'язків і норм, яка об'єднує значущі суспільні цінності і процедури, що задовольняють основні потреби суспільства. Види та функції соціальних інститутів. Педагогічне партнерство ЗДО з різними соціальними інститутами: сім'я, бібліотека, дитячий театр, благодійний фонд, музей іграшки, туристична компанія.

Батьки, як співавтори педагогічного партнерства

Основні шляхи співпраці: спілкування. Формальне й неформальне спілкування. Батьківські збори. Індивідуальні зустрічі з батьками. Інші форми спілкування з батьками. Батьківська кімната. Основні шляхи співпраці: залучення батьків до освітнього процесу. Переваги співпраці педагога і батьків. Батьки як помічники педагога. Підготовка батьків до виконання ролі помічника педагога.

Педагогічна готовність ЗДО до педагогічного партнерства

Зміст і структура педагогічної готовності керівників ЗДО до управління як комплекс мотивів, знань умінь і навичок. Особливості педагогічної взаємодії працівників ЗДО з представниками різних соціальних інститутів. Особливості педагогічної готовності керівників ЗДО до педагогічного партнерства.

Досвід педагогічного партнерства у зарубіжних країнах

Сучасні моделі освітніх систем: американська модель: школа (ясельна, початкова, середня, старша) – коледж – університет (бакалаврат, магістратура, докторантура); французька модель: школа (материнська, початкова, коледж, ліцей) – професійний (технологічний) інституту – університет (ліценціат, магістратура, докторантура) – великі школи; англійська модель: школа (ясельна, початкова, об'єднана, граматична, сучасна) – коледж – університет (бакалаврат, магістратура, докторантура); німецька модель: загальна школа – реальне училище, гімназія та основна школа – інститут і університет, аспірантура. Основні моделі дошкільного виховання: латиноєвропейська (Франція, Бельгія, Швейцарія, Італія); скандинавська (Фінляндія, Швеція); англосаксонська (Великобританія, США, Канада).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ПЕДАГОГІКА

Змістовий модуль “Педагогіка загальна”

Основна

1. Зайченко І.В. *Педагогіка*. Підручник. 3-тє видання, перероблене та доповнене Київ. Видавництво Ліра-К, 2016. 608 с. URL: <https://lira-k.com.ua/preview/12225.pdf>.
2. Фіцула М. М. *Педагогіка: навчальний посібник*. Київ : Богдан, 2013. 232 с.
3. *Педагогіка (у структурно-логічних схемах та таблицях): [Навчальний посібник]* / А.А. Марушкевич, Є.С. Спіцин, Н.В. Кошечко. Київ: ЦП «Комприт», 2020. 91 с.

Додаткова

1. Гончаренко С.У. *Український педагогічний енциклопедичний словник*. Видання друге, доповнене й виправлене. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
2. Задорожна-Княгницька Л. В., Тимофєєва І. Б. *Загальні основи педагогіки: навч. посіб. для здоб. вищої освіти за освітнім ступенем «Бакалавр»*. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 192 с.
3. Закон України «Про освіту» (2017). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
4. Москаленко А.М. *Історія вітчизняної педагогіки: навч. посіб.*; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Київський університет, 2015. 303 с.

Змістовий модуль “Педагогіка дошкільна”

Основна

1. Поніманська Т. І. *Дошкільна педагогіка: Підручник*. 4-те вид., перероблене. Київ : ВЦ «Академія», 2018. 408 с. (Альма-матер).
2. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція : наказ міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 № 33. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.

Додаткова

1. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження / Упоряд.: О.Г Косенчук, І.М. Новик, О.А. Венгловська, Л.В. Куземко. Харків: Вид-во «Ранок», 2021. 240 с.
2. *Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років* / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк; авт. кол.: Г.В.Беленька, О.Л. Богініч, [та ін.]; наук. ред.: Г.В. Беленька; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. 2020. 440 с.
3. Закон України «Про дошкільну освіту Документ 3788-IX (2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text>
4. Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» : Наказ Міністерства економіки України від 19 жовтня 2021 року № 755-21. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti>.
5. Рогальська Н.В. Педагогіка дітей раннього віку: навч.-методич. посіб. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2015. 150 с.

Змістовий модуль “Інклюзивна освіта”

Основна

1. Порошенко М.А. *Інклюзивна освіта: навчальний посібник*. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
2. Компанець Н. М., Луценко І. В., Коваль Л. В. *Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ*. Навчально-методичний посібник. Київ: Видавнича група «Атопол», 2018. 100 с.

Додаткова

1. *Інклюзивна освіта від А до Я: poradnik для педагогів і батьків / Укладачі Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. К., 2016. 68 с. URL: http://ippo.kubg.edu.ua/wpcontent/uploads/2016/08/n_zaerkova_a_trejtyak_inkl_osvita_vid_a_do_ua.pdf.*
2. Компанець Н. М., Луценко І. В. *Моделювання індивідуального розвитку дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного ДНЗ: Навчально-методичний посібник. Київ: 2017. 66 с.*
3. Концепція розвитку інклюзивної освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010 № 912. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya>.
4. Кравченко Г.Ю., Сіліна Г.О. *Інклюзивна освіта в ДНЗ. Київ: Ранок, 2019. 36 с.*
5. Середовище, що належить дітям: poradnik для педагогів закладів дошкільної освіти / Упор.: Н. Софій, Ю. Найда; за заг. ред. В. Засенка. Київ: СПД ФО «Парашин К.С.», 2019. 66 с. (Дитячий фонд Організації Об'єднаних Націй в Україні, Всеукраїнський фонд «Крок за кроком»).

Змістовий модуль “Педагогічне партнерство”

Основна

1. Безпарточна О., Земелюк М., Левицька В., Хомарчук А. *Педагогіка партнерства в освітньому середовищі: теорія і технологія. Навчальний посібник: Луцьк ПП Іванюк ВП, 2021. 156 с.*
2. Кравчинська Т. С. Педагогіка партнерства – основні ідеї, принципи та сутність. Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/Кравчинська_тези.pdf.

Додаткова

1. Кочерга О. Психофізіологічний аспект народження партнерства. *Вихователь-методист дошкільного закладу. 2019. №2. С. 4-12.*
2. Методичний посібник до парціальної програми з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей віком від 4 до 6–7 років «Вчимося жити разом» / Т.О. Піроженко, О.Ю. Хартман, К.В. Палієнко, М.В. Павленко. Київ : Алатон, 2016. 112 с.
3. Перепелюк І. Досвід Польщі з організації партнерства сім'ї і дошкільного навчального закладу у вихованні дитини. *Педагогічний процес: Теорія і практика* (серія: Педагогіка). 2017. № 4 (59). с. 152-158.
4. Савинова Н. Компетентнісне навчання і партнерська взаємодія: уникаємо помилок. *Вихователь-методист дошкільного закладу. 2019. №2. С. 13-20.*
5. Сербіна Н., Січкач І., Молочко М. Дитячий садок, батьки та школа: форми ефективної взаємодії. *Вихователь-методист дошкільного закладу. 2019. № 1. С. 43-48.*
6. Швець Н. Співтворчість, а не наставництво. Батьківський університет в умовах сучасного закладу дошкільної освіти. *Дошкільне виховання. 2019. № 2. С. 7-10.*

ПСИХОЛОГІЯ

Змістовий модуль “Вікова психологія”

Вікова психологія як наука

Предмет, завдання і методи вікової психології. Основні розділи вікової психології. Зв'язок вікової психології з іншими науками. Вікова психологія: зв'язок теорії і практики. Проблеми вікової психології та основні напрямки їх розв'язання. Специфіка організації досліджень у віковій психології. Основні вимоги до організації та проведення психологічного дослідження дітей.

Вік і розвиток як центральні поняття вікової психології

Поняття «вік», характеристика психологічного віку. Загальне поняття про розвиток. Категорії росту, дозрівання, диференціації, наочіння, імпринтингу, соціалізації (культурного соціогенезу) в розвитку людини.

Особливості та закономірності психічного розвитку. Нерівномірність та гетерохронність психічного розвитку. Проблема детермінант та рушійних сил психічного розвитку людини. Біологічні передумови психічного розвитку (спадковість, вроджені задатки та дозрівання нервової системи). Роль діяльності та спілкування у психічному розвитку людини. Розвиток і навчання. Поняття періоду психічного розвитку. Сенситивні періоди в розвитку та вікові кризи.

Загальна характеристика теорій психічного розвитку людини

Загальна характеристика теорій психічного розвитку людини. Ендогенний напрямок у трактуванні психічного розвитку людини (теорія дозрівання А.Гезелла, нормативний підхід Л.Термена, теорія конвергенції двох факторів В.Штерна, підходи П.П.Блонського). Екзогенний напрямок у трактуванні психічного розвитку людини (теорія наочіння Б.Скіннера, теорія Р.Сірса). Формування дитячого психоаналізу. Розвиток концепції З.Фрейда в роботах А.Фрейд. Епігенетична теорія життєвого шляху особистості Е.Еріксона. Когнітивний напрямок у психології розвитку (теорія Ж.Піаже, теорія морального розвитку Л. Кольберга).

Культурно-історичний напрямок у психології розвитку. Екологічні теорії психічного розвитку

Культурно історична концепція Л.С.Виготського. Поняття соціальної ситуації розвитку та новоутворення. Центральні та побічні лінії в розвитку особистості. Стабільні і критичні періоди у розвитку дитини. Концепція зв'язку навчання і розвитку. Погляди Л.С.Виготського щодо зони актуального та найближчого розвитку дитини. Поняття віку в концепції О.М.Леонтєва. Теорія історичного розвитку дитинства Д.Б.Ельконіна. Теорія розвитку особистості Л.І.Божович. Модель розвитку спілкування М.І.Лісіної. Екологія людського розвитку У.Бронфенбреннера.

Пренатальний розвиток і період новонародженості

Розвиток дитини в пренатальний період. Розвиток нервової системи в пренатальний період. Психологічний аспект народження. Особливості новонародженості як критичного періоду. Анатомо-фізіологічні особливості новонародженої дитини. Рефлекси і їх значення. Соціальна ситуація розвитку. Комплекс поживлення як центральне новоутворення новонародженої дитини та її перший поведінковий акт. Інші новоутворення новонародженості.

Немовлячий період

Загально психологічна характеристика немовлячого віку. Границі віку. Потреба у спілкуванні з дорослим – початок немовлячого періоду. Соціальна ситуація розвитку «Ми». Емоційне спілкування як провідна діяльність у немовлячий період. Розвиток моторики і сенсорики дитини в немовлячому віці. Розвиток говоріння й розуміння мови. Розвиток емоційної сфери. Розвиток форм спілкування дитини. Госпіталізм. Основні новоутворення й досягнення віку. Криза першого року життя. Індивідуальні варіанти розвитку.

Період раннього дитинства

Соціальна ситуація розвитку у ранньому дитинстві. Предметна й знарядійна діяльність. Мовленнєвий розвиток. Когнітивний розвиток (розвиток уваги, уяви, пам'яті, мислення). Розвиток символічної функції свідомості. Початок ігрової діяльності. Розвиток самосвідомості. Розвиток спілкування. Основні новоутворення раннього дитинства: сприймання як акт орієнтації, розвиток мови і мовлення, система «Я» - «не Я», гордість за досягнення. Криза третього року життя.

Дошкільний вік

Зміна соціальної ситуації розвитку протягом дошкільного дитинства. Ігрова діяльність як провідна у дошкільному віці, її структура та розвиток. Розвиток інших видів діяльності. Спілкування з дорослими й однолітками. Когнітивний розвиток. Розвиток особистості дошкільника. Розвиток самосвідомості й самооцінки у дошкільному віці. Новоутворення психічного розвитку дошкільника у пізнавальній та особистісній сферах.

Криза 6-7 років і психологічна готовність до школи

Криза 6-7 років: симптоматика, новоутворення, причини появи, особливості перебігу, будова. Внутрішня позиція школяра як новий рівень самосвідомості та рефлексії дитини. Психологічна готовність до школи, її основні компоненти (інтелектуальна, особистісна, соціально-психологічна, емоційно-вольова готовність дитини до школи).

Молодший шкільний вік

Загальні умови розвитку в молодшому шкільному віці. Становлення мотивації до навчання і формування навчальної діяльності як провідної. Проблеми адаптації дитини до школи. Когнітивний розвиток молодшого

школяра. Розвиток особистості молодшого школяра. Розвиток довільної вольової регуляції і формування характеру. Формування мотиваційно-потребової сфери. Початкові форми рефлексії. Формування самооцінки. Особливості морального розвитку. Особливості розвитку емоційно-вольової сфери. Соціальне життя в молодшому шкільному віці: спілкування з вчителем і однолітками.

Підлітковий вік

Загально-психологічна характеристика отроцтва. Діалектика «дитячого» й «дорослого» в отроцтві. Зони розвитку й завдання вікового етапу. Почуття дорослості як центральне новоутворення у підлітковому віці. Характеристика провідних діяльностей підлітка (суспільно-корисна діяльність як провідна діяльність підліткового віку, спілкування як провідна діяльність). Заперечення батьківської опіки як універсальна психологічна мета підліткового віку. Розвиток пізнавальної сфери підлітка. Формування елементів теоретичного мислення й системи інтелектуальних (професійно-орієнтованих) інтересів. Зміни в особистісному розвитку. Фізичний образ «Я». Психосексуальний розвиток. Становлення «Я»-ідентичності. Причини відхилень у поведінці «важких» підлітків. Фактори ризику.

Юнацький вік. Молодість

Юність у контексті життєвого шляху особистості. Навчально-професійна діяльність як провідна у юнацькому віці. Соціалізація і спілкування. Розвиток когнітивної сфери. Розвиток особистості юнака. Центральне новоутворення особистості юнацького віку - становлення стійкої самосвідомості й стабільного образу «Я». Вибір професії у юності. Девіантна поведінка у ранньому юнацькому віці. Молодість як соціально-історична категорія. Границі віку. Розвиток особистості в молодості. Побудовування системи життєвих цінностей і смисложиттєвих орієнтацій. Становлення індивідуального життєвого стилю. Соціальна активність у молодості. Любов, шлюб, створення родини. Професійне самовизначення й знаходження нового соціального статусу.

Дорослість (зрілість). Старіння і старість

Загально-психологічна характеристика дорослості. Границі віку. Акмеологія. Проблеми переходів від віку до віку. Криза дорослості. Розвиток особистості. Професійна самореалізація у період дорослості. Загальна характеристика періоду старіння й старості. Границі й стадії віку. Біологічні аспекти геронтогенезу. Психологічне переживання старіння й старості. Зміни у функціонуванні психічних функцій. Зміна структури соціальної активності в старості. Проблема самотності. Особистісні новоутворення в старості. Зміни в структурі мотивації. Зміни часової перспективи.

Змістовий модуль “Педагогічна психологія”

Педагогічна психологія як наука

Предмет, завдання та сучасний стан розвитку педагогічної психології. Основні проблеми у педагогічній психології. Структура педагогічної психології. Зв'язок педагогічної психології з іншими науками. Єдність педагогічної та вікової психології. Основні історичні етапи становлення педагогічної психології як науки. Принципи і методи дослідження у педагогічній психології. Понятійно-категоріальний апарат педагогічної психології.

Загальні закономірності психічного розвитку та їх врахування у педагогічній роботі з дітьми

Поняття «розвиток» у педагогічній психології. Психічний розвиток дитини в онтогенезі та його загальні закономірності. Проблема детермінант та рушійних сил психічного розвитку людини. Біологічні передумови психічного розвитку (спадковість, вроджені задатки та дозрівання нервової системи). Роль діяльності та спілкування у психічному розвитку людини. Поняття періоду психічного розвитку. Сенситивні періоди в розвитку та вікові кризи. Необхідність знань вікових та психологічних особливостей дитини для педагога. Основні теорії психічного розвитку людини (психосоціальна теорія Е.Еріксона, теорія когнітивного розвитку Ж.Піаже, культурно-історична концепція психічного розвитку Л.С.Виготського). Практичне застосування теорій психічного розвитку у педагогічній роботі з дітьми.

Психологічні особливості та загальні закономірності процесів навчіння та учіння

Психологічна характеристика поняття «навчіння». Співвідношення понять «навчання», «учіння» й «навчіння». Види та рівні навчіння дошкільників. Психологічні механізми процесів учіння і навчіння та чинники, що впливають на їх ефективність у дошкільному віці. Учіння як пізнавальна діяльність, його структура. Психологічні особливості процесу засвоєння знань, умінь і навичок

Психологічні особливості розвивальних та навчальних впливів педагога на дітей у дошкільні роки

Єдність розвивальних та навчальних впливів на дітей дошкільного віку. Чинники, що впливають на ефективність навчальних впливів на дошкільників. Залежність навчальних впливів від основних вікових та індивідуальних закономірностей розвитку психічних процесів дитини. Психологічні прийоми розвитку психічних процесів у дітей. Психологічні особливості формування спеціальних дій вміння вчитись у дошкільників: моделювання і уважність. Розвиток внутрішнього плану дій у дошкільників. Проблеми формування навичок читання й письма у старших дошкільників.

Гра як психологічна основа формування змісту навчання в дошкільному віці

Психологічна характеристика дитячої гри. Етапи розвитку ігрової діяльності в онтогенезі. Структура дитячої гри. Основні види ігор у дошкільному віці. Роль педагога у організації ігор дітей у групі дошкільного закладу освіти. Психологічні особливості навчання дошкільників в ігровій формі. Дидактична гра як засіб формування навчальної компетентності дошкільника.

Дошкільна зрілість як основа майбутнього навчання дитини у школі

Психологічні передумови формування у дітей уміння вчитися. Складові та критерії дошкільної зрілості дитини. Роль вихователя у підготовці дошкільника до оволодіння учбовою діяльністю. Психологічні особливості та умови ефективної мотивації старших дошкільників до майбутнього навчання в школі. Проблеми адаптації дітей до школи. Варіанти розвитку шести- та семирічних дітей. Поняття неуспішності та її причини. Психологічні основи роботи зі старшими дошкільниками щодо запобігання неуспішності та адаптаційних проблем при переході до шкільного навчання.

Психологічні особливості виховного впливу дошкільного закладу на розвиток особистості дитини

Психологічна характеристика процесу виховання. Виховання як процес формування мотивів і форм поведінки дитини. Спрямованість особистості та її види. Рівні морального розвитку. Моральне виховання у дошкільному віці. Методи, форми та психологічні умови виховання дітей дошкільного віку. Необхідність врахування вікових особливостей та закономірностей особистісного розвитку при здійсненні виховних впливів на дошкільника. Основні завдання виховання у кожному віковому періоді дошкільного дитинства. Виховання і гра, виховання і трудова діяльність дітей дошкільного віку. Критерії та показники вихованості дітей. Зв'язок дошкільного закладу і сім'ї у вихованні дітей.

Психологія виховання дошкільників з порушеннями у поведінці

Фактори ризику порушень поведінки у дошкільному віці. Порушення поведінки, причинами яких є психологічні і соціальні проблеми. Порушення поведінки, причинами яких є психічні і психофізіологічні розлади (захворювання). Психологічні особливості профілактики та корекції поведінкових порушень дітей дошкільного віку.

Проблеми сімейного виховання дітей дошкільного віку

Характеристика сім'ї як інституту соціалізації. Соціально-психологічні проблеми стабільності сім'ї. Психологічні особливості сімейних виховних впливів. Типи сімейного виховання. Особливості гендерного виховання у сім'ї. Психолого-педагогічна діагностика дитячо-батьківських стосунків. Умови ефективного сімейного виховання дошкільників. Проблеми виховання дітей у

сім'ях «групи ризику».

Психологічна характеристика особистості вихователя дошкільного закладу

Поняття психологічної культури педагога. Психологічна грамотність і психологічна компетентність. Психологічна структура особистості людини. Психологічні вимоги до особистісних і професійних якостей педагога. Спрямованість особистості педагога та мотивація до педагогічної діяльності. Придатність, готовність та включеність як складники відповідності педагога професійній діяльності. Індивідуальні стилі педагогічної діяльності.

Оптимізація особистісно-професійного зростання вихователя дошкільного закладу

Шляхи вдосконалення психологічної культури вихователя дошкільного закладу. Організація психологічної самоосвіти педагога. Саморегуляція психічних процесів педагога. Аутотренінг у роботі педагога та його особливості. Розвиток професійної самосвідомості. Рефлексія у діяльності педагога. Труднощі в роботі педагога. Кризи професійного розвитку, їх причини та прояви. Синдром професійного вигорання, його причини та способи подолання.

Психологічні особливості педагогічного спілкування та співробітництва у дошкільному закладі

Психологія спілкування. Психологічна характеристика педагогічного спілробітництва та спілкування. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія у дошкільному закладі. Основні стилі педагогічного спілкування. Встановлення психологічного контакту між учасниками педагогічного процесу. Роль зворотного зв'язку в спілкуванні. Психологічні особливості професійної взаємодії вихователя з колегами й батьками вихованців. Ускладнення у педагогічному спілкуванні. Смыслові бар'єри у педагогічному спілкуванні та способи їх подолання. Поняття про конфлікт у психології. Педагогічні ситуації і конфлікти. Особливості конфліктів між учасниками педагогічного процесу у дошкільному закладі. Прямі і непрямі методи вирішення педагогічних конфліктів. Психологічні техніки продуктивного спілкування. Шляхи оптимізації педагогічного спілкування та взаємодії.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ПСИХОЛОГІЯ

Основна

1. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія: навчальний посібник. 4-те вид., стер. Суми: Університетська книга, 2019. 352 с.
2. Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. К: Центр учбової літератури, 2019. 168 с.
3. Сергеєнкова О.П. Вікова психологія : навч. посіб. / Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасека О.В. К.: ТОВ «Центр учбової літератури», 2020. 376 с.

Додаткова

1. Кутішенко В.П., Ставицька С.О. Психологія розвитку та вікова психологія: Практикум: Навчальний посібник. Київ: Каравела, 2015. 448 с.
2. Мельник І.С. Педагогічна психологія: дошкільний вік: навч. посіб. для студ. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 128 с.
3. Прийняття дитиною цінностей: посібник /Піроженко Т.О., Карабаєва І.І., Ладивір С.О. та ін.; за ред. Т.О. Піроженко. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2018. 240 с.
4. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник. Київ: Каравела, 2020. 418 с.
5. Хрестоматія з дитячої психології: посібник / укладачі Ю. О. Приходько, І. О. Лапченко та ін. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня "Рута"», 2017. 320 с.

ФАХОВІ МЕТОДИКИ

ОСНОВИ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИХ НАУК З МЕТОДИКОЮ

Сучасні наукові розвідки щодо цілісного розвитку дитини (Г. Беленька, І. Зязюн, О. Кононко, С. Ладивір, Т. Піроженко). Реалізація міжособистісного партнерства дитини і дорослого у провідних видах діяльності раннього й дошкільного періоду життя: безпосередньо-емоційне спілкування, предметно-маніпулятивна діяльність, ігрова діяльність.

Інтеграція як дидактичний принцип. Види інтеграції. Інтегратори як точки відліку і ключові позиції, що об'єднують інформацію про довкілля, сприйняту дитиною. Види інтеграторів. Використання вихователем природи як інтегратора у формуванні системи знань про довкілля.

Методи та прийоми формування логіко-математичних уявлень дітей дошкільного віку. Класифікація методів та прийомів формування логіко-математичних уявлень дітей дошкільного віку: за джерелом отримання інформації (наочні, словесні, практичні), за способом подання інформації (безпосередні та опосередковані). Вправи сенсорно-пізнавального спрямування.

Спостереження в довкіллі як основний метод отримання інформації та розвитку критичного мислення. Екскурсія як метод навчання і форма організації освітнього процесу. Експериментування з об'єктами та явищами природи як метод розвитку пізнавальної активності дитини. Відмінність методів спостереження та експериментування. Дидактичні ігри як метод навчання дітей дошкільного віку. Види дидактичних ігор: з предметами, картинками, словесні. Аналіз розвивального характеру ігор з природним матеріалом (вода, пісок, сніг, листя, плоди). Роль будівельно-конструктивних ігор дітей у формуванні уявлень про простір, величину, форму предметів. Моделювання як метод природничо-математичного розвитку дітей дошкільного віку. Види моделей для дітей (графічні, об'ємні, образні тощо). Бесіди з дітьми. Вітчизняна та перекладна література природничо-математичного змісту для

дітей (напрям «нон-фікшн»).

Прийоми навчання обстеження і порівняння предметів в молодшому і старшому дошкільному віці. Специфіка використання прийомів накладання і прикладання при формуванні математичних понять: форма, кількість, величина. Прийоми: запитання, пояснення, порівняння, серіація.

Зміст та методика роботи з дітьми різних вікових груп в контексті логіко-математичного розвитку. Сенсорний розвиток в ранній період дитинства як основа розумового розвитку дитини. Завдання сенсорного розвитку. Використання природного та створення предметного розвивального середовища в ЗДО. Особливості розвивального середовища в різних вікових групах: види, структура, наповнення та змінюваність. Методика роботи з дітьми раннього і молодшого віку. Методика роботи з дітьми середнього та старшого дошкільного віку

Форми організації освітнього процесу в ЗДО в контексті природничо-математичного розвитку дітей дошкільного віку. Сучасні підходи до організації освітнього процесу в ЗДО. Повсякденна побутова діяльність дітей як джерело отримання знань з основ природничо-математичних наук. Взаємодія та експериментування з природними й штучними матеріалами – водою, милом, олією, фарбами, ґрунтом, рослинами тощо. Прогулянка як форма організації роботи з природничо-математичного розвитку. Дизайн дитячого майданчика у реалізації завдань формування природничо-математичних уявлень у дітей дошкільного віку: обладнання, озеленення, екологічна стежина. Різноманітність та доцільність використання методів і прийомів на прогулянці: наочне моделювання, ігрові методи (дидактичні ігри логіко-математичного, природничого характеру). Практично-діяльнісний підхід до організації природничо-математичного пізнання на прогулянці. Екскурсія – особлива форма організації освітнього процесу. Екскурсії та віртуальні подорожі в природничо-математичному розвитку. Планування екскурсій. Особливості проведення екскурсій природничо-математичного змісту. Види екскурсій. Структура екскурсій природничо-математичного змісту. Віртуальні подорожі з елементами природничо-математичного змісту. Заняття як одна з форм освітнього процесу в ЗДО. Види занять: комплексні, комбіновані, тематичні та інтегровані заняття природничо-математичного змісту в ЗДО. Вимоги до сучасного заняття. Структура занять. Педагогічний дизайн заняття. Типи занять. Проектна діяльність в ЗДО. Тематика і зміст освітніх проектів в ЗДО. Структура проекту. Оцінювання результатів проектної діяльності.

Індивідуальні форми роботи в контексті природничо-математичного розвитку.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

Актуальність проблеми формування компетентності у дітей дошкільного віку в галузі здоров'я та фізичного розвитку, проблеми фізичної підготовки дітей до навчання у школі (Т. Андрющенко, О. Богініч, Е. Вільчковський, Н. Денисенко, О. Курок, Н. Левінець, Н. Лісневська та ін.).

Характеристика оздоровчих, освітніх та виховних завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку. Обумовленість завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку анатомічними і психофізіологічними особливостями їхнього організму. Комплексний підхід у реалізації завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Характеристика засобів фізичного виховання дошкільників: сили природи (сонце, повітря і води), гігієнічні фактори (розпорядок процесів життєдіяльності, харчування, особиста та громадська гігієна), фізичні вправи.

Специфіка реалізації принципів навчання у фізичному вихованні дітей. Методи і прийоми навчання дітей фізичних вправ. Співвідношення дидактичних методів і прийомів навчання на різних етапах формування рухової навички у дітей дошкільного віку.

Види основних рухів та їх характеристика (ходьба, біг, лазіння, стрибки, метання, вправи у рівновазі). Зміст та методика навчання основних рухів дітей дошкільного віку. Класифікація загальнорозвивальних вправ. Методика проведення загальнорозвивальних вправ з дітьми дошкільного віку.

Характеристика рухливих ігор як засобу та методу фізичного виховання дітей дошкільного віку. Класифікація рухливих ігор. Особливості методики проведення рухливих ігор з дітьми дошкільного віку: вибір рухливих ігор, ускладнення та варіативність рухливих ігор, створення ситуативного інтересу до гри, пояснення змісту та правил гри, прийоми розподілу ролей у грі, регулювання фізичного навантаження, підведення підсумків та оцінка діяльності дітей. Ігрові вправи у системі фізичного виховання дітей дошкільного віку. Українські народні рухливі ігри як дійовий засіб всебічного розвитку дітей дошкільного віку. Види ігор та їх характеристика: сезонно-обрядові, побутові, ігри забави, ігри-ловитки. Використання рухливих ігор в освітньому процесі ЗДО.

Фізкультурні заняття в системі фізичного виховання дітей дошкільного віку: значення, типи, структура. Способи організації дітей для виконання основних рухів на занятті з фізичної культури. Методика проведення фізкультурних занять у різних вікових групах. Шляхи регулювання фізичних, емоційних та психічних навантажень під час заняття. Особливості організації та методики проведення занять з фізичної культури на повітрі. Попередження травматизму під час проведення фізкультурних занять у залі та на повітрі, забезпечення страхування під час виконання основних рухів.

Види фізкультурно-оздоровчих заходів. Особливості методики проведення ранкової гімнастики в різних вікових групах. Види гімнастики після сну, особливості проведення різних видів гімнастики після сну. Фізкультурні хвилинки та фізкультурні паузи як засіб підвищення працездатності дітей у процесі розумової діяльності. Варіанти проведення фізкультурних хвилинки і фізкультурних пауз.

Поняття про активний та пасивний руховий режим. Форми активного відпочинку у системі фізичного виховання дітей дошкільного віку. Варіанти фізкультурних розваг. Дні здоров'я як засіб залучення дітей до різних видів рухової діяльності. Індивідуальна робота з дітьми з фізичного виховання, її мета, зміст, організація, методика проведення. Організація самостійної рухової

діяльності дітей дошкільного віку.

Реалізація дидактичних принципів при розподілі програмового матеріалу з фізичного виховання у перспективному плані. Характеристика форм роботи з батьками з питань фізичного виховання та оздоровлення дітей.

АРТОСВІТА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Базові поняття артосвіти: мистецька компетентність майбутніх вихователів, мистецько-творча компетентність дитини дошкільного віку, складники артосвіти (краса світу й внутрішня краса). Естетика як наука про почуттєве сприймання світу. Психолого-педагогічні основи формування у особистості естетичного ставлення (на основі наукових досліджень, А. Адаскіної, Н. Аксаріної, Є. Аркіна, І. Беха, Л. Божович, Д. Ельконіна, А. Єрмеєва, О. Запорожця, І. Кона, В. Котирло, Б. Кубланова, М. Лісіної, І. Левшина, Д. Леонтєва, О. Мелік-Пашаєва, Н. Менчинської, С. Новосолової, С. Рубінштейна, П. Рудика, Б. Теплової). Мистецтво пауз споглядання. Мистецтво як естетична категорія, форма суспільної свідомості, спосіб відображення життя в художній творчості (Е. Белкіна, О. Комаровська, В. Кудрявцев, Л. Масол, Н. Миропольська, Г. Падалка, О. Рудницька, Т. Турчин та інші). Функції мистецтва: естетична, гедоністична, освітня, сугестивна тощо (Ю. Борєв, М. Каган). Види мистецтва.

Педагогічні виміри понять «компетентність» і «компетентнісний підхід». Дослідження Г. Беленької, Л. Хоружої щодо реалізації компетентнісного підходу в освіті. Мистецько-творча компетентність дітей дошкільного віку: емоційний, знанневий, діяльнісний складники. Паузи вслуховування і споглядання – основа формування мистецько-творчої компетентності. Механізм формування у дітей дошкільного віку компетентності за освітнім напрямом «Дитина у світі мистецтв» Державний стандарт дошкільної освіти (ред. 2021 р.). Створення артпростору в закладі дошкільної освіти.

Поняття інтеграції в дошкільній освіті (Н. Гавриш). Інтегративна функція мистецтва. Врахування інтегративного підходу під час планування освітньої взаємодії з ознайомлення дітей з мистецтвом. Інтеграція в ознайомленні дітей із живописом, графікою, скульптурою, архітектурою, декоративно-ужитковим мистецтвом. Інтегративність в художньо-продуктивній діяльності дітей дошкільного віку (малювання, ліплення, аплікація). Інтегративність як ознака музичної діяльності (слухання, співи, музично-ритмічні рухи). Інтегративність у театралізованій діяльності дітей дошкільного віку.

Вектори артосвіти. Орієнтири супроводу артосвіти дітей дошкільного віку: супровід-співробітництво та супровід-ініціювання. Форми артосвіти в ЗДО: мистецькі (арт) або художньо-педагогічні спілкування, творчі проекти (артпроекти), комунікація в мистецтві, артекскурсії, артмайстерні, артігри, живописні перформанси. Гігієнічні та естетичні вимоги до проведення мистецьких форм освітньої взаємодії. Етапи проведення мистецьких форм освітньої взаємодії: проєктивний, діяльнісний, результативно-аналітичний. Методи артосвіти: базові методи (паузи вслуховування і паузи споглядання), наочні (візуальні), практичні, словесні (аудіальні), інформаційно-рецептивні,

репродуктивні, евристичні. Стимулювання творчої активності дітей дошкільного віку (на основі досліджень К. Демчик, О. Дронової, Т. Житнік, О. Іваненко, І. Карабаєвої, О. Половіної, В. Рагозіної, О. Саприкіної, Г. Сухорукової, Л. Шульги). Образотворення як інструмент поліфонічного сприймання світу. Визначальні принципи образотворення: значимість власної діяльності та відмова від зразку. Поняття про метод креативної структурованої імпровізації МКСІ (Олег Драч). Алгоритм вертикалі образотворення: зерно образу, внутрішній персонаж, асоціативна поведінка (зовнішньорухова та внутрішньо чуттєвомисленева). Види емоційно-зорієнтованого образотворення: «Free painting», пластичне образотворення, конструктивне образотворення. Особливості впровадження технології образотворення у різних вікових групах. Організація самостійної художньої діяльності дітей в закладі дошкільної освіти. Складники самостійної художньої діяльності дітей дошкільного віку. Особливості самостійної художньої діяльності дітей у різних вікових групах. Вимоги до розвивального естетичного середовища. Складники розвивально-естетичного середовища у різних вікових групах. Створення умов для самостійної художньої діяльності у ЗДО та сім'ї.

Роль театрального мистецтва у формуванні особистості. Театральна культура педагога. Організація і проведення театральних вистав у закладі дошкільної освіти. Інсценізація художніх творів. Напрями ознайомлення дітей дошкільного віку з театральним мистецтвом: безпосереднє; опосередковане (розповіді, альбоми, радіо, грамзапис, телевізор, комп'ютер; самостійна художня діяльність). Ознайомлення дітей з театром як культурною установою. Таємниці театральних професій. Поведінка в театрі (театральний етикет). Використання мистецтва театру в діяльності вихователів. Роль театралізованих ігор (С. Русова, О. Антипіна, Л. Артемова, Г. Михайлова, М. Маньова, Е. Чурилова). Види дитячих театрів (традиційний, нетрадиційний). Види театралізованої діяльності (за способом організації (індивідуальні/колективні); за змістом театралізованої діяльності (майстерня юного актора, інсценізації); за видами ігрового матеріалу (театр ляльок, театр іграшок, пальчиковий театр тощо). Організація театралізованої діяльності в різних вікових групах. Акторське тренування. Засоби образної та емоційної виразності. Міміка та пантоміма. Інтоніяція. Дитячий варіант «аутотренінгу». «Гра для себе». Акторські здібності дітей дошкільного віку. Психолого-педагогічні основи музичного виховання дітей дошкільного віку (Н. Ветлугіна, О. Іваненко, Р. Зінич, І. Рудченко, Р. Савченко, С. Шоломович). Музичні здібності та задатки. Види музичної діяльності дітей дошкільного віку. Особливості використання музичних творів для слухання під час освітньої взаємодії: мистецької, з розвитку мовлення, ознайомлення з природою тощо. Роль вихователя у навчанні дітей співу: охорона дитячого голосу, методи та прийоми навчання співу, етапи розучування пісні. Організація музично-ритмічної діяльності дітей в групі закладу дошкільної освіти: ритмічні хвилинки, музично-ритмічні вправи, музичні руханки, музичні паузи та музичні привітання. Використання музики в повсякденному житті дітей у закладі дошкільної освіти. Музичний супровід різних видів дитячої діяльності: ігрова, пізнавальна, рухова тощо. Реалізація співпраці музичного керівника та вихователя під час

організації різних форм музичної діяльності. Музичне виховання в сім'ї.

ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА ТА РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Методологічні засади дошкільної лінгводидактики. Історичний огляд становлення і розвитку дошкільної лінгводидактики. Закономірності і принципи розвитку мовлення дітей раннього та дошкільного віку. Мета та завдання розвитку мовлення дітей. Завдання, зміст, форми, методи і прийоми розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку. Освітній напрям «Мовлення дитини» у Державному стандарті дошкільної освіти (2021), освітній програмі «Дитина» (2020). Індивідуальні особливості дітей дошкільного віку в мовленнєвій діяльності.

Сутність і характеристика художньо-мовленнєвої діяльності. Функції художньої літератури. Завдання, зміст, методи і прийоми роботи з художньою літературою. Прояви мовленнєвої творчості дітей. Форми організації художньо-мовленнєвої діяльності. Методика роботи з казкою. Методика роботи з поетичними творами. Аналіз літературних творів для дітей раннього і дошкільного віку. Осередок книги.

Становлення мовлення дітей від народження до року життя. Характеристика мовлення і методика розвитку мовлення дітей другого-третього року життя. Характеристика мовлення і методика розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку. Реалізація принципу інтеграції в методиці. Методика читання і розповідання дітям творів художньої літератури. Аналіз художніх творів для дітей молодшого віку. Мовленнєві ігри за змістом творів художньої літератури.

Характеристика мовлення дітей п'ятого-шостого років життя. Методика формування звукової культури мовлення, розвитку словника та формування граматичної правильності мовлення дітей зазначеного віку. Методика розвитку діалогічного мовлення дітей п'ятого-шостого років життя. Планування й організація художньо-естетичного спілкування. Етичні полілоги й діалоги з дітьми дошкільного віку. Методика розвитку монологічного мовлення дітей п'ятого-шостого років життя. Різні типи дитячих розповідей: на основі сприймання, по пам'яті, за уявою. Переказування літературних творів дітьми старшого дошкільного віку. Аналіз літературних творів для дошкільників. Особливості театральнo-мовленнєвої діяльності з дітьми дошкільного віку. Пластичні та інтонаційні етюди, інсценізація за змістом літературних творів.

МИСТЕЦЬКЕ РУКОДІЛЛЯ

Значення художньо-продуктивної діяльності для розвитку дітей раннього і дошкільного віку. Сучасні технології художньої праці дітей дошкільного віку. Техніка безпеки з різними видами матеріалів та інструментів в освітньому просторі ЗДО. Завдання художньо-продуктивної діяльності відповідно Державного стандарту дошкільної освіти (2021) та чинних освітніх програм.

Методичні основи ознайомлення дітей дошкільного віку з властивостями паперу та технологіями його обробки. Види аплікації їх характеристика, художні прийоми роботи з різними видами матеріалів. Методика роботи з виготовлення

аплікацій з дітьми дошкільного віку. Особливості виконання аплікацій з дітьми в різних вікових групах.

Особливості ознайомлення з тканиною дітей дошкільного віку. Характеристика різних технік роботи з тканиною. Методичний супровід формування у дітей раннього і дошкільного віку уявлень про різні засоби художньої виразності. Народна лялька: символіка та техніка виготовлення. Виготовлення м'яких іграшок з різних матеріалів. Особливості організації роботи з тканиною дітей дошкільного віку.

Особливості організації конструювання та моделювання з дітьми дошкільного віку. Підготовка матеріалів, дидактичні та гігієнічні вимоги до них. Види поробок з залишкового матеріалу. Методичні основи організації освітньої взаємодії з використанням природних матеріалів, конструювання еко-іграшки. Пластичне образотворення з дітьми дошкільного віку. Особливості роботи з пластичними сумішами: глиною, пластиліном, солоним тістом.

Дизайн в закладі дошкільної освіти. Основні вимоги до створення змінних елементів інтер'єру. Гігієнічні та методичні вимоги до обладнання, що використовують в ЗДО. Моделювання і конструювання обладнання для ділянки дошкільного закладу; виготовлення елементів інтер'єру для групової кімнати. Значення колективної діяльності дітей дошкільного віку в оформленні власного ігрового простору. Особливості організації колективної роботи дітей дошкільного віку в різних вікових групах.

КОНСТРУЮВАННЯ ТА ЕКСПЕРИМЕНТУВАННЯ В ЗДО

Значення для розвитку особистості та місце конструювання та експериментування в освітньому процесі ЗДО. Поняття «конструювання», «експериментування», «дитяча конструктивна творчість». Своєрідність конструювання, його зв'язок із грою.

Психофізичні особливості дітей дошкільного віку крізь призму конструктивної діяльності. Класифікація видів конструювання. Завдання конструювання з будівельного матеріалу для дітей усіх вікових груп. Завдання конструювання з деталей конструкторів для дітей дошкільного віку.

Ознайомлення дітей дошкільного віку з назвами елементів будівельного матеріалу, їх упізнавання та диференціація. Етапи формування конструктивної діяльності дітей дошкільного віку. Програми освітньої роботи з формування конструктивної діяльності дітей дошкільного віку.

Методи та форми організації конструктивної та експериментальної діяльності в ЗДО. Репродуктивна творчість дитини. Прийоми навчання в конструктивній діяльності. Структура організації конструктивної та експериментальної діяльності в ЗДО.

Умови ефективної організації конструктивної та експериментальної діяльності в умовах дошкільної освіти. Конструювання як технологія розвитку активного мовлення. LEGO конструювання як компонент STREAM-освіти. Інтеграція LEGO конструювання в освітній процес. Механізми партнерської взаємодії педагога з дитиною в процесі конструктивно-будівельної діяльності.

Альтернативні підходи до планування освітнього процесу з конструктивної діяльності в молодшій групі. Орієнтовне планування освітнього

процесу з конструювання в середній групі. Орієнтовне планування освітнього процесу з конструктивної діяльності в старшій віковій групі. Перспективне планування будівельно-конструктивних ігор поза занять. Експериментування.

Партнерська взаємодія дошкільного педагога з дитиною та сім'єю в процесі конструктивно-будівельної діяльності. Форми і методи педагогічної взаємодії ЗДО з родинами з питань розумового розвитку дитини. Інноваційно-пошукова робота дошкільних педагогів у галузі конструктивної діяльності. Розвиток творчих здібностей у процесі конструювання та експериментування в ЗДО. Особистісно-розвивальна спрямованість конструктивно-експериментальної діяльності. Педагогічна підтримка обдарованих дітей.

ПРАКТИКУМ З ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Показники ігрової компетентності. Створення умов для формування ігрової компетентності дошкільника. Характеристика ігрової компетентності дитини відповідно до Стандарту БКДО-2021. Значення теорії ігрової діяльності дітей для дошкільної освіти. Визначення вихідних позицій теорії ігрової діяльності. Характеристика вихідних теорій сучасної наукової інтерпретації ігрової діяльності (Л.Артемова, Р. Жуковська, Т. Маркова, Н. Михайленко, Е.Костяшкін, Б.Кобзар, О.Огородніков, К.Агафонова, Л.Веденісова, Р.Зіміна, В.Чубенко та ін.).

Основні складові педагогічної теорії ігрової діяльності дітей як системна цілісність. Структура ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Характеристика структурних компонентів ігрової діяльності (мотиваційний, цільовий, змістовий, процесуально-операційний, контрольо-оцінний, результативний). Середовище як об'єктивна умова розгортання гри. Вплив середовища на гру. Функції ігрової діяльності. Характеристика тенденцій розвитку ігрової діяльності в онтогенезі. Об'єктивні закони та закономірності, за якими розгортається гра. Критерії класифікації ігор дітей. Теорія ігрової діяльності дітей її прикладному педагогічному значенні.

Сутність класифікації ігор дітей дошкільного віку та її педагогічне значення. Проблема класифікації дитячих ігор в історії вітчизняної педагогіки. Структура гри як критеріальна основа класифікації ігор дітей. Класифікація ігор відповідно до Стандарту БКДО-2021: «Граємо разом з дорослими», «Граємо самостійно».

Вплив наукового потенціалу в Україні на створення низки освітніх програм для дошкільних навчальних закладів, у яких уже означено проблему ігрової діяльності дітей дошкільного віку.

Мета і завдання роботи дошкільних навчальних закладів у чинних програмах, які рекомендовано Міністерством освіти і науки України.

Аналіз нормативно-правових документів, що розкривають особливості організації ігрової діяльності дітей в різних вікових групах в умовах ЗДО.

Діагностичні методики для виявлення ігрових умінь та ігрових навичок дітей дошкільного віку. Особливості добору методик та способи їх обробки. Вимоги до складання протоколу спостережень за процесом ігрової діяльності, складання протоколу бесіди за тематикою гри.

Діагностика міжособистісних стосунків дітей в процесі гри. Особливості

діагностування дітей різного віку.

Теоретичні основи побудови перспективного та календарного плану роботи вихователя. Види планування. Особливості включення в перспективний план роботи з організації ігрової діяльності. Складання тематичного плану роботи з організації ігрової діяльності. Вимоги до планування роботи з організації ігрової діяльності дітей в різних вікових групах.

Мобільне предметно-ігрове розвивальне середовище в ЗДО. Педагогічна доцільність створення предметно-ігрового розвивального середовища. Ігровий простір ЗДО, зміст та його складники.

Характеристика основних компонентів ігрового простору в різних вікових групах відповідно до чинних нормативно-правових документів.

Види ігор дітей раннього віку. Вимоги до підбору ігор та ігрових атрибутів для дітей раннього віку. Особливості створення ігрового простору для дітей раннього віку.

Методика організації ігор різного типу в роботі з дітьми раннього віку. Особливості розвитку ігрових дій дітей раннього віку. Методика добору розвивальних ігор відповідно до індивідуальних особливостей дітей раннього віку.

Особливості розвитку творчих ігор в дошкільному дитинстві. Педагогічний супровід творчих ігор дітей дошкільного віку. Система педагогічних методів і прийомів керівництва. Забезпечення продуктивного функціонування всіх структурних компонентів ігрової діяльності. Методика керівництва сюжетно-рольовими, театралізованими та конструктивно-будівельними іграми дітей дошкільного віку.

Роль ігор з правилами в навчанні та вихованні дітей дошкільного віку. Особливості педагогічного супроводу ігор з правилами. Етапи засвоєння правил дітьми дошкільного віку. Методика керівництва дидактичними та рухливими іграми дітей дошкільного віку.

Типологія та класифікація українських народних ігор. Символіка української народної гри. Особливості підбору українських народних ігор в роботі з дітьми дошкільного віку.

Методика організації українських народних ігор в різних вікових групах.

Аналіз поняття «квест». Типологія ігрових квестів: лінійний, штурмовий, комбінований. Особливості створення квестових маршрутів для дітей різного віку. Вимоги до квестових завдань та їх структура. Особливості створення ігрових підказок та їх розташування. Методика проведення ігрових квестів з дітьми різних вікових груп.

Аналіз поняття «гри-стратегія». Структура гри-стратегії та етапи її організації. Вимоги до проблематики ігор. Особливості підготовчої роботи до гри-стратегії. Особливості організації ігор-стратегій з дітьми дошкільного віку в умовах ЗДО. Складання плану розгортання гри-стратегії.

Аналіз поняття «інклюзія». Особливості роботи вихователя в інклюзивних групах. Вимоги до організації ігрової діяльності дітей з особливими освітніми потребами. Організація ігрового середовища в інклюзивних групах. Вимоги до особистості педагога.

Рекомендовані джерела

Основні:

1. Беленька Г.В., Половіна О.А. Дошкільнятам про світ природи: *серія навчально-методичних посібників* Діти четвертого року життя (молодший дошкільний вік), 2018. Діти п'ятого року життя (середній дошкільний вік), 2016. Старший дошкільний вік, 2013. Київ. Генеза,. (Настільна книжка вихователя).
2. Богуш А., Н. Гавриш, Т. Котик Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. *Підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти* К. : Видавничий Дім «Слово», 2016. 304 с.
3. Брежнєва, О. Г. Математичний розвиток дошкільників: теорія і технологія. (*Монографія*). Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні. 2018. 481 с.
4. Бурова А.П. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 296 с.
5. Вільчковський Е.С., Курок О.І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: *Навч. посіб.* Суми: ВТД «Університетська книга», 2025. 468 с.
6. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження. *Навчально-методичний посібник*. Видавництво "Ранок", Харків, 2021. 240 с.
7. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. Наук. кер. проекту О.П.Турунцев; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, В. М. Вертугіна [та ін.]; наук. ред.: О.А.Половіна, І.В.Кондратець Мін. осв. і науки України, Київ. столич. ун-т ім. Б.Грінченка, 2025. 428 с.
8. Закон України «Про дошкільну освіту» (Документ 3788-ІХ, чинний, поточна редакція – Прийняття від 06.06.2024)
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text>
9. Кондратець І.В. Світ літературних творів для дошкільників. Філософські години: читання з продовженням і рефлексуванням : навчально-методичний посібник. Львів: «Новий Світ-2000», 2024. 160 с.
10. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку / Національна академія педагогічних наук України. Київ: ФОП Ференець В.Б., 2020. 44 с.
11. Методичні рекомендації до програми Дитина. Авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, В. М. Вертугіна [та ін.]; наук. ред.: О. А. Половіна, І. В. Кондратець; Київ. столич. ун-т ім. Б.Грінченка, 2025. 556 с.
12. Половіна О., Кондратець І. Артосвіта: *навчально-методичний посібник. 2-ге вид., переробл. і доповн.* Київ. столич. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ, 2024. 700 с.
URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/50817/1/O_Polovina_I_Kondratets_Art_o_svita_2024.pdf
13. Половіна О.А. Інновації в дошкільній освіті: актуальні проблеми та орієнтири. 2024. *Дошкільне виховання*. № 11. С. 4-8. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/50729/1/O_Polovina_DV_2024_11.pdf

14. Сухар В.Л. Конструювання в закладах дошкільної освіти. *Серія навч-метод посібн.* Молодший та середній вік. Старший вік 2018. Харків: Вид-во «Ранок»

15. Художня праця та основи дизайну: *навч. посіб.* / С. І. Матвієнко. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 201 с.

16. Щербакова К.Й., Брежнева О.Г. Теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку. *Навчальний посібник.* Мелітополь. Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2015. 200 с.

Додаткові:

1. Бас О. Креативні дітки: конструювання, квілінг, орігамі, аплікація, кірігамі, ліплення: для дітей дошк. та та мол. шк. віку. Львів, 2014. 123 с.

2. Богініч О. Л. Фізичне виховання дітей дошкільного віку засобами гри. К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2015. 126 с.

3. Богуш А.М., Н.В. Гавриш, О.В Саприкіна. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку. *Підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти.* К. Видавничий Дім «Слово», 2015. 408 с.

4. Богуш А.М., Гавриш Н.М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: *Підручник.* К.: Видавничий дім «Слово», 2013. 670 с.

5. Дорошенко Т.М., Мацько В.В. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень: *навч.посіб.* Кременчук. ПП «Бітарт», 2019. 96 с.

6. Загальнотеоретичні основи природничо-математичної освіти дітей дошкільного віку. *Навчальний посібник для студентів спеціальності «Дошкільна освіта»* А. В. Сазонова. К. Видавничий Дім «Слово», 2010. 248 с.

7. Зайцева, Л. І. Формування логіко-математичної компетентності дітей 6-го року життя. *Навчально-методичний посібник.* Київ. ТОВ Праймдрук. 2012. 144 с.

8. Крутій К. Л., Стеценко І. Б. Блоково-тематичне планування освітньої діяльності з дітьми молодшого дошкільного віку за альтернативною програмою формування культури інженерного мислення в дошкільників «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт». Запоріжжя. ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2018. 160 с.

9. Маричева О.Б., «STREAM-освіта в дошкільному закладі. Система роботи з формування у дітей інженерного мислення». *Навчально-методичний посібник.* Вінниця. ММК, 2017. 47с.

10. Піроженко Т.О., Карасьова К.В. Ігрова діяльність дошкільника. Старший дошкільний вік: *навч-метод. посіб.* К. Генеза, 2014. 96 с.

11. Половіна О. Партнерство музичного керівника та вихователя. *Музичний керівник.* 2021. № 4. С. 4-7 <https://emuzker.m CFR.ua/884553>

12. Половіна О. Як побачити красу, або Ознайомлюємо дітей зі світом мистецтва. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 4. С. 4-9 <https://emetodyst.mcfra.ua/884037>
13. Половіна О. Освітня взаємодія по-новому: аналізуємо, аргументуємо, апробуємо. *Музичний керівник*. 2021. № 8. С. 4-12
14. Половіна О. Освітня взаємодія по-новому: артпроекти. *Музичний керівник*. 2021. № 9. С. 11-16 <https://emuzker.mcfra.ua/9190236>
15. Половіна О. Граємо, фантазуємо, творимо! Або Артїгри в дитячому садку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 11. С. 4-9
16. Половіна О. Артосвіта дошкільників: технологія образотворення в дії *Мистецтво та освіта*. 2020 № 3 (97). С. 34-40. URL: <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/31671/>
17. Стаєнна О. Ігрова діяльність дошкільників: сучасний формат. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2018. № 10. С. 38-42.
18. Фізичне виховання, основи здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку: *навч.-метод. посіб.* О. Л. Богініч, Н. В. Левінець, Л. В. Лохвицька, Л. А. Сварковська. К. Генеза, 2013. 127 с.
19. Школа ігромайстерності. *Метод. матеріал* М. Шуть. К. Видавничий дім «Шкільний світ» Видавництво Л. Галіцина, 2006. 128 с. (Б-ка «Шкільного світу»).

ОРІЄНТИРИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

ЛЮДИНОЗНАВСТВО

1. Неповторне поєднання психологічних особливостей людини, які складають її своєрідність, відмінність від інших людей – це: (оберіть один)

Особистість

Індивідуальність

Індивід

2. Визначте основні риси антропологічної спрямованості сучасного педагога: (оберіть декілька)

прагматизм в організації педагогічної взаємодії

діалогічний стиль роботи

відкритість у спілкуванні

суб'єкт-об'єктний характер педагогічної взаємодії

інтерес до долі вихованця

забезпечення повної свободи дитини

3. До операцій мислення людини належить перцепція

Так

Ні

4. Встановіть відповідність між типом темпераменту людини та його основними характеристиками (за І.Павловим):

Сангвінічний	сильний, врівноважений, інертний
--------------	----------------------------------

Флегматичний	сильний, неврівноважений
Холеричний	слабкий
Меланхолічний	сильний, врівноважений, рухливий

5. Індивідуальний розвиток живого організму людини від запліднення (зиготи) до смерті називається: (оберіть один)

Онтогенез

Бластогенез

Ріст

розвиток

ПЕДАГОГІКА

1. Із поданого переліку виберіть найбільш повне визначення педагогіки:

А) Педагогіка – це наука про мистецтво впливу педагога на поведінку вихованця

Б) Педагогіка – це наука, що займається організацією спільної діяльності педагога і вихованця

С) Педагогіка – це наука, яка розробляє теорію освіти та навчання, виховання в процесі навчання

Д) Педагогіка – це сукупність теоретичних і прикладних наук, що вивчають процеси виховання, навчання і розвитку особистості

2 Чи вірним є твердження, що до основних категорій педагогіки належать освіта, корекція, компенсація і соціальна адаптація?

Правильно

Неправильно

3. Встановіть відповідність між визначенням рівня розвитку сюжетно-рольової гри та його описом:

Гра виникає спонтанно, без попереднього задуму; вибір гри визначає іграшка; тривалість – 10 -15 хвилин; змістом гри є відображення окремих дій з предметами відповідно до взятої на себе ролі	Перший рівень розвитку сюжетно-рольової гри
Діти здатні визначатись, у що хочуть гратися і ким бути; не вміють узгоджувати свої дії в ході гри; об'єднання дітей на основі механічної взаємодії (за місцем гри, за інтересом до її змісту); тривалість гри – 40-50 хв; змістом гри є відображення взаємин між дорослими; мають місце суперечки за ведучу роль	Другий рівень розвитку сюжетно-рольової гри
Діти заздалегідь обговорюють задум, добирають необхідні матеріали, розподіляють ролі; об'єднання дітей на основі інтересу, симпатії один до одного; тривалість гри - кілька годин і навіть днів; дотримання правил, що регулюють поведінку і взаємини дітей (“так не буває”).	Третій рівень розвитку сюжетно-рольової гри

5. Встановіть відповідність між віковим періодом провідною діяльністю:

А. Період немовляти	Безпосереднє емоційне спілкування
Б. Раннє дитинство	2. Предметно-маніпулятивна діяльність
В. Дошкільний вік	3. Сюжетно-рольова гра
Г. Молодший шкільний вік	4. Навчально-пізнавальна діяльність

4. Встановити відповідність між визначенням та його характеристикою

позбавлення дитини у будь-якій спосіб (прямо чи опосередковано) доступу до навчання і виховання в закладах освіти	включення
отримання освіти дітьми з ООП у відокремлених закладах (установах), пристосованих до різних, або певного виду, порушень дітей в ізоляції від інших дітей	сегрегація
процес активного включення в суспільні стосунки всіх громадян, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, культурних, мовних, національних та інших особливостей	інклюзія
процес влаштування дітей з ООП до існуючих закладів освіти з розумінням того, що вони зможуть пристосуватися до стандартизованих вимог	інтеграція

6. У якому документі вперше були використані терміни «інклюзивне навчання», «інклюзивна школа», «особливі освітні потреби», «інклюзивна освіта»?

- А) Всесвітня декларація про освіту для всіх
- Б) Конституція України
- В) Саламанська декларація
- Г) Конвенція про боротьбу з дискримінацією у сфері освіти

7. Чи є правильним твердження, що одним із принципів педагогічного партнерства є рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей?

- Правильно
- Неправильно

8. Із поданого переліку оберіть три ідеї на яких ґрунтується педагогічне партнерство:

- Контроль діяльності
- Передача, отримання і закріплення інформації
- Навчання без примусу
- Ідея відповідної форми
- Ідея великих блоків
- Постійна підтримка дисципліни

1. Якісно новий тип особистості і взаємодії людини з дійсністю, відсутній як ціле на попередніх етапах розвитку, називається:

- A. Специфічною психічною діяльністю
- B. Новоутворенням

2. Тип розвитку, що має чітко визначені, закріплені та зафіксовані стадії та кінцевий результат розвитку (наприклад, ембріональний розвиток), називається:

- A. Непреформованим
- B. Преформованим

3. Конфлікт між ініціативністю і почуттям провини (за Е.Еріксоном) виникає у дитини в період від народження до 1 року життя.

Виберіть одну відповідь: правильно/неправильно

4. Поняття «зона найближчого розвитку» введене в науковий обіг:

- A. С.Л.Рубінштейном
- B. Л.С.Виготським
- C. Е.Еріксоном

5. Чи згодні Ви з твердженням, що знаходження і максимально ефективного використання сенситивних періодів розвитку психіки дитини є однією з проблем у педагогічній психології?

- A. Так
- B. Ні

6. Встановіть відповідність між етапом розвитку дитячої гри та віковим періодом у житті дитини:

Сенсорна гра	3-5 років
Сюжетно-рольова гра	1-7 років
Гра з правилами	До 1 року
Предметно-маніпулятивна гра	1-3 роки

7. Про який компонент психологічної неготовності до школи свідчить наступна характеристика дитини?: Дмитрик проявляє дитячу безпосередність, на уроці відповідає завчасно, не піднімаючи руки і перебиваючи інших, ділиться з учителем своїми міркуваннями і почуттями; зазвичай входить у роботу тільки при безпосередньому зверненні до нього вчителя, відволікається, порушує дисципліну.

- A. Соціально-психологічна неготовність
- B. Особистісна неготовність
- C. Емоційно-вольова неготовність

ОРІЄНТИРИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ІЗ ФАХОВИХ МЕТОДИК

1. Вкажіть правильну відповідь.

У якій віковій групі доцільним буде таке пояснення вправи: «Подивіться, я покажу, як ходять велетні широким кроком і як ходять карлики дрібним кроком. Руки вільно, спинка рівна. Роблю широкі кроки, переступаючи з обруча в обруч. Після останнього обруча повертаю праворуч, до вікна, йду поряд з обручами дрібними кроками».

- А I молодша група
- Б II молодша група
- В середня група
- Г старша група

2. Вкажіть правильні відповіді.

Із поданого переліку виберіть основні властивості часу.

- А Постійність
- Б Об'єктивність
- В Плинність
- Г Безповоротність
- Д Оберненість

3. Встановіть відповідність між завданнями розвитку активного словника та засобами навчання

1. Кількісне накопичення лексичного запасу	В. Дидактична гра, бесіда
2. Засвоєння суспільно усталених значень слів	А. Предметні картинки, інший дидактичний матеріал.
3. Активізація словникового запасу.	Б. Фольклорні та літературні твори.

4. Із поданого переліку оберіть етапи досліду:

- А Підготовка до досліду
- Б Дидактична гра
- В Початок досліду
- Г Спостереження
- Д Результативність
- Е Обговорення

3. Встановіть відповідність між поняттями і їх визначеннями:

А – супровід-співробітництво.

Б – супровід-ініціювання.

1) «Спрямування дитини до самостійної діяльності за принципом М. Монтесорі: «Допоможи мені це зробити самому, нічого не роблячи за мене, спрямууй у потрібне річище, підштовхни до рішення, а все інше я зроблю сам».

2) «Спільне планування мистецької діяльності дитиною та дорослим, співтворчість, рефлексія; вимагає дій, необхідних для наступного самостійного вирішення завдань, пошуку шляхів реалізації творчого задуму»

ОРІЄНТИРИ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНИХ ЗАВДАНЬ ІЗ ФАХОВИХ МЕТОДИК

1. Проаналізуйте хід дидактичної гри (вправи) та виконайте завдання.

Хід:

На столах у дітей по дві смужки – це струмочки. Вихователь пропонує дізнатись, який з них довший, а який коротший; пустити човник по довгому струмочку, потім по короткому; назвати, по якому струмочку човник плив довше.

Завдання.

1. Визначте, це дидактична гра чи вправа.
2. Підберіть назву, визначте мету, вікову групу.
3. Назвіть відмітні ознаки дидактичної гри та дидактичної вправи.
4. Охарактеризуйте методи і прийоми ознайомлення дітей дошкільного віку з величиною.

2. Складіть алгоритм екскурсії мистецького спрямування (артоб'єкт – пам'ятка архітектури). Обґрунтуйте вибір теми, визначте вікову групу, розкрийте підготовку вихователя, вкажіть хронометраж, сплануйте творчі, проблемні запитання та завдання для дітей, передбачте мистецьку рефлексію (обмін враженнями і емоціями) після екскурсії.

3. Складіть алгоритм художньо-педагогічного спілкування (конструктивне образотворення – аплікація) із теми «Котики вербові» для дітей молодшого дошкільного віку. Визначте мету, методи та прийоми освітньої взаємодії, оберіть необхідне обладнання.

4. Запропонуйте елемент інтер'єру групової кімнати, що допоможе дітям засвоїти особливості сезонних змін у доквіллі (соціальному або /і природному), розкрийте його дидактичні завдання та варіанти використання.

5. Сплануйте підготовчий етап освітньої взаємодії (форми, методи, прийоми) вихователя з дітьми з метою збагачення ігрового досвіду для організації сюжетно-рольової гри «Салон краси» для дітей 5 років (середня група).